

85

4-35

7848

ԱԶՍՏ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

31 MAY 2006

ԹԻԻ 34

19 NOV 2010

այ ՄԿՐՏԻՉ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

85
Ա-35

Է.

731

ԱԼՁԲԷԹԻ ԻՏԱԼԱՅԻՈՅ

Ս Ա Ի Ո Ի Ղ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

(ԱԶՍՏ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ)

ՀՐԱՏԱՐՄԱՆ ԿՈՒԹԻՒՆ

Կ. ԵՒ Պ. ԶԱՐԳՍՐԵԱՆ ԵՂՐԱՅԵՐՆԵՐՈՒ

Կ. Պոլիս Զազմագնրլար քիւ 24—26

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԿՐ. Ե. ԱՍՍՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԿԻՐ

1910

3815

Ա Ն Ձ Ի Ն Ք

- ՍԱԻՈՒՂ Թագաւոր
- ՅՈՎՆԱԹԱՆ Որդի նորա
- ՍԲԵՆՆԵՐ Չօրապետ
- ԴԱԻԻԹ
- ԵԶՐԱՍ Ծեք զօրավար եւ բիկնապահ
- ԱՔԻՄԵԼԵՔ Բահանապետ
- ՎՀՈՒԿ ԿԻՆ
- ՉՕՐԱԿԱՆԻ

7806-57

Ս Ա Ի Ո Ւ Ղ

ԱՐԱՐՈՒՄԻ Ա

Տ Ե Ս Ի Լ Ա

ԴԱԻԻԹ

Հոս, ուր որ առաջնորդեցիր ինձի Ամենակալ Աստուած, կուզես որ կենամ եւ, պիտի կատարեմ քու կամքդ. ահաւասիկ Գեղբուս լեռները ուր որ հիմայ Իսրայէլ բանակը դրած ամպարիչաւ Փղշապուսն զէմ կը կենայ. ա՛հ, մէկ էր թէ հոս թշնամի սուրբերը իմ կեանքս առնէին. բայց չէ. իմ մահն Սաւուղէն պիտի ընդունիմ . . . ս՛վ անգութ ու սպերախտ Սաւուղ. ինչո՛ւ այդչափ թշնամութիւն, ինչո՛ւ քու արի զօրականդ այդպէս կը հալածես ստանց վայրկեան մը զինքը հանգիստ թողլու. և սակայն Դաւիթ երբեմն քեզի օգնական, քեզի վաճան էր. իմ վրաս դրած էիր բոլոր քու վատահոթիւնդ աւ ինչուան քու փեսայութեանդ գերադոյն պատուոյն բարձրացուցիր, ու երբ անոր փոխարէն հարիւր թշնամի զուխներ պահանջեցիր ինձմէն, իննորածիդ կրկինը բերի եւ քեզի. սակայն ազէկ կը տեսնամ որ Սաւուղ ինքզինքը կորսնցուցած է. շատոնցունէ ի վեր չար սուսն մասնամ է զինքը Աստուած. աւանգ, ի՛նչ ենք մենք երբ Աստուած ալ զմեզ երեսէ կը ձգէ: Հո՛ւս, փութացիր գիշեր. տեղի տուր պայծառ արեգակնն. որովհետեւ մե՛ծ դործի մը վրայ ըլլալու համար, պիտի ծագի առաւօտը. դուն ալ Գեղբուէ սպառազ զարերուն մէջ պիտի հոշակուիս, և պիտի բսնն թէ, հոս Դաւիթ ինքզինքը ամբարտաւան Սաւուղին ձեռքը մասնեց. ելի՛ր Իսրայէլ ելի՛ր վրաններէդ ելի՛ր և դուն թագաւոր սրպէսզի տեսնաս թէ պատերազմի արհեստին մէջ զեռ հմուտ է Դաւիթ. ելի՛ր դուն ալ անօրէն փղշապիդ և տես թէ մահը իմ սրոյս զեռ հաղանդ է մի:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ .

ՅՈՒՆԱԹԱՆ, ԴԱԽԻԹ.

ՅՈՒՎ. — Ո՛հ, ինչ ձայն է այս, կարծես թէ պիտի ձանձնամ դայն:

ԴԱԽ. — Ո՛վ կուգայ հոս... ա՛հ, ե՛րբ ստաւում պիտի ըլլայ, չէի ուզեր որ դասայիք զինուորի մը պէս...

ՅՈՒՎ. — Քեզի կրտսեմ. ս՛վ ես դուն. ի՛նչ բան ունիս հոս թաղաւորական վրանին քով:

ԴԱԽ. — Կարծեմ թէ Յովնաթան է խօսողը. հա՛ւրա, սիրա առնեմ, որդիդ պատերազմի ես եմ. կեցցէ Իսրայէլ. զիս ազէկ կը ձանձնայ Փղշտացին:

ՅՈՒՎ. — Ո՛հ, ինչ կը բեմ... Դաւիթ միայն այս պատասխանը կընայ տալ:

ԴԱԽ. — Յովնաթան, սիրելիդ իմ Յովնաթան...

ՅՈՒՎ. — Ո՛վ երկինք... Դաւիթ եղբայր իմ:

ԴԱԽ. — Ո՛հ, ի՛նչ ուրախութիւն... ես քու քովդ.

ՅՈՒՎ. — Իբրև է չէ նէ երազ կը տեսնամ. դուն Գեղբուէ կուգաս, հորմէս չեմ վախնար. ա՛հ, ի՛նչ անուշ տեսութիւն... բայց կը վախնամ որ աւելի դառն չըլլայ բաժանումը:

ԴԱԽ. — Ի՛նչ. կուգես որ վախնամ ես. քանի՞ անգամ պատերազմի մէջ գէժ առ գէժ տեսայ ես ու արհամարհեցի մահը. ու սրչափ երկար ժամանակ քու հօրդ անիրաւ բարկութենէն վախշելով թափառական սրտոնեցայ սողիս անդին. սակայն քաջերու ստոյգ մահը երկիւզն է. ու երկիւզ ի՛նչ ըսել է չեմ զիտեր ես: Մեծ վըտանդի մէջ կը գտնուի հիմայ թագաւորս ու իր ժողովուրդը, ու Դաւիթ անտաներու մէջ ասպնտլ կենայ. միթէ՞ կը հոգամ ես կեանքը երբ ձեր գլխուն վրայ կը վայրստակէ ձեթանտաց սուրը: Մեռնելու համար եկայ ես, մեռնելու. բայց դաշտի վրայ, զէնքերու մէջ հայրենեաց համար, քաջի մը պէս մեռնելու, ու ապերախս Սաւուղին համար որ իմ մահս կը փնտոէ:

ՅՈՒՎ. — Ո՛վ սիրա ամբիծ. դուն անչուշտ Սատուծոյ ընտրեալն ես Դաւիթ, Սատուած որ այդպիսի վսեմ խնատներ կը չնչէ սրտիդ մէջ, քեզի առաջնորդ հրեշտակ մը խրկեց երկրքէն: Բայց ինչպէս պիտի երեւնաս դուն թագաւորին աչքին. թշնամեաց մէջ կը կարծէ անխկայ գրեզ, ու ապտամբ մատնիչ կը կռչէ գրեզ:

ԴԱԽ. — Ա՛հ, սրչափ ցաւ էր ինծի բռնի ստիպուիլ թշնամեաց քովը ազաւէն մը վնասել. բայց երբ ազգիս գէժ զէնք կը վերցնեն անոնք, սուրը ձեռքս կտանեմ ես ալ ինչուան որ բոլորովին յաղթուին. թող ետքը Սաւուղ հատուցանէ ինծի իւր առաջին վարձքը նոր տակութեամբ ու մահուամբ:

ՅՈՒՎ. — Եղբւկ իմ հօրս. վատ ու ժպիրճ Արեւններն է որ կը խարէ ու կը թունաւորէ զինքը. ու սուտ բարեկամ երբէք անոր քովէն չի բաժնուիր. չար սղին որ հօրս սրտին վրայ ախրեր է, ստեն ստեն հանդիսա կը թողու զինքը. բայց Արեւններ սչ բնաւ. մինակ ինքն է սիրելի, մինակ անոր մտիկ կընէ հայրս. թաղաւորին աչքին կտակածելի ըլլալու համար բաւական է Արեւններէն քիչ մը աւելի առաքինութիւն ունենալ, սքարապ անզը ես ու քու հարսդ իմ հօրս...:

ԴԱԽ. — Ո՛վ հարսն, ս՛վ քաղցր անուշ. ս՛ր է Մեղքալն իմ հաւատարիմս. ու գես կը սիրէ զիս հօրը կամքին զէմ:

ՅՈՒՎ. — Քեզ կը սիրէ մի... ինքն ալ հոս է...:

ԴԱԽ. — Երկինք. պիտի տեսնամ զինքը... բարէ. բայց ինչպէս հոս դաշտին մէջ...:

ՅՈՒՎ. — Հօրս գութը շարժեցաւ անոր վրայ ու չուղեց մինակ թողուլ զինքը պալատը ցաւազին սղբոց մէջ. մանաւանդ որ թէպէտ միշտ սքաւեմ ու ախուր է քոյրս սակայն մինակ ինքն է որ քիչ մը կընայ միխթարել հօրս սիրտը, ա՛հ, քանի որ հեռացար դուն մեզմէ, արցունքներու բնակարան եղաւ մեր տունը:

ԴԱԽ. — Ո՛վ իմ սիրուն ամուսինս. քու անուշ զէմքդ տեսնամ ու անցեալ վիշտերու յիշատակը պիտի կորսուի բոլորովին մտքէս. պիտի հեռանան նաեւ զայլք թշուառութեանց սև գուշակութիւնները:

ՅՈՒՎ. — Թէ որ տեսնէիր մէյմը զինքը, հողիւ թէ գրեզ կորանցոյ ալ մտոյս իւր զարդերն ու փառաւորութիւնները, զիտուն վրայ մտխիր ցանած, մազերը թափթփած, երեսները իրենց գեղեցիկ գոյնը կորսնցուցած, ինքը բոլորովին հարած ու մաշած արցունքներու ու ցաւոց մէջ օրերը կանցնէ. օրը հազար անգամ սուրը ինչպով իւր հօրը, սուր ինծի իմ Դաւիթս, հառաչանքներով կը պաղատի, գարձուր ինծի իմ փեսաս, որ դուն տուիր, ու զգեսաները պատուելով արցունքները գետի պէս կը վազցնէ հօրս ձեռքերուն վրայ. ու արցունքներով կը լեցուին հօրս աչքերն ալ. ու ս՛վ կընայ արցունք չի թափել, մինակ Արեւններ որ հրաման կուտայ մարտ ու կիսամեռ գուտարը մէկզի քաշկուտել հօրը զիմացէն:

ԳՍԻ. — Ո՛վ տեսիլ, ա՛հ, ի՛նչ բաներ կը պատմես ինձի:

ՅՈՎ. — Ո՛ւր էր թէ ճշմարիտ չըլլային ըսածներս. քանի որ դուն աներեւոյթ եղար մեզմէ, ինչ ցաւալի փոփոխութիւններու հանդիպեցանք մենք. հանգստութիւն, փառք ու քաջութիւն չի մտայ մեզի. թաղուեցան Իսրայէլի սիրտերը, Փղշապցին կը գտայ Տիմոս մեզի դէմ, վասն զի այ չունինք զքեզ մեզի առաջնորդ. հոս այս գաշտին մէջ փակուած ամէն օր թշնամուտն սպառնալիքներն ու նախատիւքը կը բանը մենք, զմեզ ժողեր ենք, ու ի՛նչ զարմանք. վասնզի պակեցաւ Իսրայէլին սուրն ու զգոնութիւնը Դաւիթ, ես՝ որ քեզմէ ետքը իբրեւ երկրորդ կրնայի պարծիլ փառայ ասպարէզին մէջ, Տիմոս ակար են ձեռուղներս զօրաւոր հարուածներու. երբ կը տեսնամ զքեզ ինձմէ ճեռու բիւր վտանգներու մէջ դառն կեանք մը կանցնես, կարծես թէ այ չեմ ուզեր հօրս, ազգիս ու որդւոյս համար ինքզինքս զոհել. դուն ինձի թաղուարութիւնէ հօրմէ՛ ու որդիներէ շատ աւելի սիրելի ես Դաւիթ:

ԳՍԻ. — Կը սիրես դուն զիս որչափ որ արժանի չեմ. ասան այ սիրէ զքեզ Տէր:

ՅՈՎ. — Աստուած որ տաքինուոյն վարձքը ամենեւին չուշացնէր, քեզի ճեռ է միշտ. Սամուէլ սուրբ մարգարէն իւր մեաննուտ ասոն մածամեծ գուշակութիւններ բրաւ քեզի համար, քու կեանքդ սիրելի ու նուիրական է ինձի. ա՛հ, քեզի համար մինակ արքունուայ վտանգները կը վախնամ չէ թէ պատերազմին. հոս թագաւորական վրաններու քով գաւաճանութիւնը մահուան ճեռ կը բնակի, ու մահը շատ անգամ Սաւուղայ ու Արքաներայ ձեռքէն կը թռչի: Ա՛հ, պահուրս, ո՛վ իմ Դաւիթն, ինչուան որ պատերազմին նշանը արուի. վասն զի այսօր պէտք է սկսինք կուր:

ԳՍԻ. Թշնամիէն առաջ պէտք է որ Սաւուղ տեսնայ զիս. եկայ ես աւելցնելու զինքը, ու քարացեալ սիրտը կակղցնելու որ զզջայ իւր անգլխութեանը վրայ. նախ թագաւորին բարկութեանը՝ ետքը թըշնամի սուրբերուն զիմացը վազեմ ես: Ի՛նչ պիտի ըսես դուն Սաւուղ երբ ծառայի մը պէս իմ զուլիս քեզի խնարհեցնեմ, ես քու փեսայ ու հաւատարիմդ որ չի գործած յանցանքներու թողալիւնը կը խնդրեմ քեզմէ, ես որ առաջ քու պահապանդ էի ու Տիմոս եկեր եմ ինքզինքս քեզի գոհ մատուցանելու: Իրաւ որ սուրբ ձեռունին Հաւմայի մէջ ընդունեցաւ զիս, իբրեւ հայր խօսեցաւ ինձի ճեռ, ու իմ գիրկս փչեց հողին, ինքք որ երբեմն որդւոյ մը պէս կը գգուէր

Սաւուղն այ, բայց ի՛նչ փոխարէն ընդունեցաւ անկէ. սակայն աստուածային ձեռունին մեանելու ասանը կը պատուիրէր ինձի, սէր ե հաւատարմութիւն աս թագաւորն ե կոյր հնազանդութիւն աս Սաւուած. իւր վերջին խօսքերը խորունկ սպաւորած սրտիս վրայ ինչուան գերեզման ճեռս պիտի տանիմ. «Վայ, եզո՛ւկ քեզ Սաւուղ, թէ որ չի դառնաս ու չի զզջաս, գլխուդ վրայ կախուած է Սաւուծոյ բարկութեան սուրը»: Ասանկ կըսէր Սամուէլ: — Ա՛հ, զքեզ միայն Յովնաթան, գոնէ զքեզ միայն կուզէի ազատ երկնից բարկութեանէն. ու կը յուսամ որ պիտի ըլլաս, ու մենքս ամէնքս այ, զուցէ Սաւուղ ինքնին որուն զեռ զզջալու ասոն կայ. թէ որ մէյ մը Սաւուած զարնէ երկնքին իւր կայծակը, շատ անգամ իւր վրէժխնդրութեանը կը մատնէ արդարն այ մեղաւորին ճեռ, ինչպէս մէկ սարսփելի փոթորիկ մը որ կաւրէ կը ջնջէ ասպականեալ տունիկրու ճեռ, անուշահոտ ու փափուկ ծաղիկներն այ:

ՅՈՎ. — Շատ չարքններ կրնայ ընդունիլ Դաւիթ Աստուծմէ, ուրիշ բան չեմ ըսեր քեզի. քանի որ կենդանի եմ, կերբուսմ քեզի, Սաւուղին սուրբ պիտի չիջնայ երբեք գլխուդ վրայ. բայց վատ գաւաճանութիւններէն ինչպէս կրնամ ազատել ես զքեզ. հոս կոչուեցնելուն ու երաժշտական հանդէսներու մէջ մահը շատ անգամ կը պահուրտի, ո՛վ պիտի պահէ զքեզ:

ԳՍԻ. — Իսրայէլին Աստուծան ու տէրը, եթէ ազատիմ պիտի. իսկ եթէ պիտի կորսուիմ քաջերու բազմախումբ բանակին այ բաւական չէ. բայց քու հօրմէյ առաջ, չեմ կրնար արդեօք տեսնուլ սիրելի հարս:

ՅՈՎ. — Կարծես թէ փափուկ անկողնոյ մէջ կապանէ ինքք որ ասուտս ըլլայ. գիշերուան մէջ կեկայ ու հոս կուզայ քու վրայ լալու համար, ու հոս մեր Տիմոսը հօրը վրայ մէկատեղ ազօթք կընենք. բայց ա՛հ արշալոյսը կը ծագէ, այ պէտք չէ երկայն ատեն ուշանանք հոս. պէտք է զգոյշ ըլլանք, չըլլայ թէ ժամանակէն առաջ բանասրկու գաւաճանին մէկը հօրս խմայնէ քու գալուստդ ե կամ Արքաներին. ծածկէ՛ ինքզինքդ ու գնա՛ խառնուէ՛ զօրքին մէջ, ինչուան որ տեսնուիմ ես հօրս ճեռ, ու թէ որ հողմը յաջող տեսնամ, կիմայցնեմ ես քեզի:

ԳՍԻ. — Այնպէս թող ըլլայ, վաստճ եղիր իմ վրաս, անխոճեմ գործ մը չեմ ընէր. կը սիրեմ զքեզ, ձեզի կը պահեմ իմ անձս ու Աստուծոյ վրայ կը դնեմ յոյսս:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՅՈՎ Ն Ա Ռ Ա Ն

Անա ստաւօտ եղաւ . ս՛վ ամենակալ Աստուածդ Իսրայէլի Արդ-
 եօք ինչ վճիռ կարեցիր այսօր մեր վրայ քու անքննելի խորհրդոցդ
 մէջ . ինչ պիտի ըլլայ այսօր մեր բախտը . փրկութիւն՝ չէ նէ կո-
 բուստ . ահա զօրքերը կելլան իրենց վրաններէն բանակը կը շարժի .
 սուրերը , վահանները , նիզակները կը չողան արեւուն ճառագայթ-
 ներէն . ամէնքը պատերազմի կը սրտորաստուին . պատերազմ , ասին
 մը պատերազմի ձայնը երբ կը լսէի , ուրախութեամբ կը թնդար
 սիրտս . բայց հիմա , չեմ գիտեր ինչո՞ւ կը զողաց սիրտս . . . հայր
 իմ . . . Դաւիթ . . . հոգ չէ , աներկիւղ կը գիմեմ ես ինծի սովորական
 կղած արիւնտտ ասպարէզին մէջ որ աչնչափ վառքով զիս պատկելէն
 վերջը , հիմա ալ թող գերեզմանս ըլլայ . գափնիներով զարդարուած
 մա՛նք փառաւոր ու նախանձելի մա՛ն է . ս՛հ , Աստուածդ Իսրայէլի .
 բաւական ըլլայ քեզի իմ արիւնս . գարձո՛ւր հօրս գլխէն վրէժնեղիք
 սուրդ . ընդունէ՛ զիս զո՛հ հօրս ու Իսրայէլին փրկութեանը . . . Պահէ՛
 Դաւիթն ալ :

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

Ա Ր Ն Ն Ն Ե Ր , ՅՈՎ Ն Ա Ռ Ա Ն

ԱՒԵ . — Դաւիթ . ս՛վ պահեր է Դաւիթը :
 ՅՈՎ . — Այ նենգաւոր գաւաճան . Աստուած պահեր է Դա-
 ւիթը . այն Աստուածը որ արգարոյն բարեկամ է ու թշնամի քեզի
 պէս . . .
 ԱՒԵ . — Պատերազմին ժամանակը կը մօտենայ Յովնաթան .
 ինչ պէտք է ըզուսիր նախատնդներով զիններ , կը սուրը դործա-
 ծելը աւելի վայելուչ է մեր թագաւորին ու հայրենեաց համար :
 ՅՈՎ . — Ահ , դուն չե՞ս մի Արեւններ մեր ընտանեացը թշուա-
 սութեանը առաջին պատճառներէն մէկը . բաւական չէր չար ողիւքն
 հօրս վրայ տիրելով զինքը թշուաս ու յուսահատ ընելը . բաւական
 չէ իւր որդւոց դատն ու անմխիթար վիճակը . բաւական չէ Իսրայէլի
 ժողովրդին վախ ու կասկածի մէջ ծփալը , ս՛հ , Արեւններ դուն ալ

այս ամէն չարեաց վրայ կաւելցնես քու սրտիդ չարութիւններն , նա-
 խանձն ու ասելութիւնը :

ԱՒԵ . — Ես չեմ յիշեր ամենեւին թէ ինչ ըրեր եմ այս շն-
 թանար կշտամբանոց արժանի ըլլալու համար , չեմ յիշեր կրտսմ թէ
 ինչ չարիքներ զիզեր եմ Իսրայէլին գլխուն վրայ . մինակ այս միտքս
 կուգայ որ իմ արիւնս պատերազմին գաշտին վրայ ազգիս ու թա-
 գաւորիս համար թափեր եմ . իւր հայրենեաց թշնամիներուն թշնամի
 ու բարեկամացը բարեկամ կղեր է միշտ Արեւններ . դեռ ասկէ աւելի
 ինչ առաքինութիւններ պէտք են Յովնաթանի աչքին սիրելի ըլլա-
 լու համար :

ՅՈՎ . — Մարգասիրութիւն , աննախանձ ու անկեղծ սիրտ ,
 հանդարտ ու ճշմարտասէր միտք . այսպիսի առաքինութիւններով
 կրնաս դուն հայրենեացը օգտակար ըլլալ , ապա թէ ոչ , աւելի լա-
 է թշնամեաց բանակին մէջ յայտնի պատերազմիս մեզի պէմ , քան
 թէ ժպիթ՝ ձեռքով անիրաւութիւն ու չարիք ցանես ազգիդ մէջ , իսկ
 քու իմ հօրս վրայ ունեցած հաւատարմութիւնդ որով կը պարծիս ,
 չեմ գիտեր սէր կոչեմ չէ նէ մասնութիւն :

ԱՒԵ . — Հաւատարմութիւն ու սէր կոչէ՛ Յովնաթան . թէ որ
 ես Սաւուղը չտիրէի , արիչ կերպով կը սրտատխանէի իւր որդւոյն
 նախատանացը :

ՅՈՎ . — Անօրէն , կը յանդգնիս սպանալ ինծի , թէ որ Յով-
 նաթան Սաւուղին որդին չըլլար , հիմայ հոս կը սովրեցնէր քեզի քու
 պարտքը :

ԱՒԵ . — Իմ պարտքս զօրքիս ու թագաւորիս վրայ արթուն
 պահպանութիւն ընելն է . Դաւիթ անուանը հոս իմ ականջս հնչեց
 Դաւիթը Սաւուղին թշնամին է . ես հաւատարիմ զօրական եմ Սա-
 ւուղին , ուստի չեմ կրնար բարեկամ ըլլալ Դաւիթն որ իւր տիրոջը
 բարկութեանը արժանի խարերայ ու կեղծաւոր մասնիչ մըն
 է , որչափ ալ ճարտար երամիշտ ու քաջ երզեցող ըլլայ . թէ որ հոս
 է ինքը անշուշտ մատնելու համար եկած է զմեզ . բայց Արեւններին
 աչքերը իւր վրան են . զողան անոնք , որոնք որ թշնամի են Սաւու-
 ղայ , թէ օտար և թէ ընտանի թշնամի ըլլան :

Տ Ե Ս Ի Լ Ե .

ՅՈՎՆԱԹԱՆ

Այ խոտասիրա դաժան, զողա՛ դուն որ շարութեան մէջ քա-
րացիւր պնդացիւր ես. սուրս որ այնչափ թշնամիներ զոճեց, պետք
չէր մի այս կատաղի դաղանն ալ սատկեցնել որ թշնամիէ աւելի
չար է. երթամ իմ հօրս, ու ջնջեմ եթէ կարելի է բանասրկու Արեւն-
ներին իւր մտքին մէջ ցանած դառն սերմունքը. փողպուրդ իմ, Սա-
ւուղ, Դաւիթ . . . սէ՛, որչափ սիրելի նիւթեր. այսօր Յովնաթան
պիտի փրկէ զձեզ կամ պիտի մեռնի:

29-ի ՎԱՐԱԳ-ՈՅՐՆ

ԱՐԱՐՈՒԱՆԾ Բ.

Տ Ե Ս Ի Լ Ա .

ՍԱԻՈՒՂ, ԱՐԵՆԵՐ

ՍԱԻ. — Գեղեցիկ է արչարոյսը. այսօր արեւուն երեսը արեւ-
նոտ չէ, ու բարեբաղդ օր մը կը խոտանայ. սէ՛, իմ անցեալ օրերս,
սէ՛ր էք հիմայ, աւա՛ղ. սէ՛ր էք զուք. Սաւուղ կ'եկար առաւօտը ու
փաստն էր որ յաղթող պիտի դառնայ անկողին:

ԱՐԵ. — Ու հիմա ուսկի՛ց է քեզի այդ երկիւղը. դու չէի՛ր մի
Փղշապիկին գոռոզութիւնը գեախնը զարնողը, հիմա ալ պատերազմին
բաղդը ու փասքը թէպէտ և ուշ, բայց աւելի շքեղ պիտի փայլին
զլուսեզ վրայ. Արեւներն է քեզի ըսողը:

ՍԱԻ. — Ո՛վ Արեւներ. երխոտասարգութիւնն ու ճերութիւնը
ս'ըջափ տարրեր աչքով կը դիտեն մարդկային մշտափոփոխ դիպուած-
ները. եղաւ ատեն մը որ ևս ալ կորովի բազկով դիւրութեամբ կը
շարժէի այդ անագին պատերազմական նվազը որ հիմա հաղիւ թէ
կրնամ վերջնել. այն ատենը վախ, կասկած, ի՛նչ ըսել է՝ չէի գիտեր
ևս. բայց կարծես թէ մինակ երխոտասարգութիւնս կորսնցուցի ևս . . .
սէ՛ր էր թէ ինծի հետ ըլլար ամենակալ Աստուծոյ անյաղթելի բա-
ղուկը . . . կամ թէ հոս իմ քովս ըլլար իմ քաջ Դաւիթս:

ԱՐԵ. — Իսկ մենք ս՛վ ենք ուրեմն. միթէ առանց Դաւիթի
յազթութիւն չըլլար. եթէ այնպէս ըլլար, սուրը ձեռքս չէի առներ
բայց եթէ սիրտս խոթելու համար. քու ամէն թշուառութեանց ճե-
զինամի ու պատճառը այդ Դաւիթը չէ՞ մի .

ՍԱԻ. — Է՛հ, ուրիշ աւելի տոկալի պատճառ մը կայ իմ
թշուառութիւններուս. ի՛նչ, ծածկել կուզես ինձմէ կենացս դառ-
նութիւնները. սէ՛, թէ որ սիրելի որդւոց հայր չըլլայի ևս, ի՛նչ
փոյթ էր ինծի յաղթութիւնը՝ տէրութիւնը և կեանքն ալ. ինչուսն
հիմա թշնամեաց սուրերուն մէջ ինքզինքս նետելով կը կարծեցնէի
այս ամենաթշուառ կեանքս: Այս քանի՛ տարի է որ ծիծաղիլ ի՛նչ ը-
սել է չի տեսուեցաւ զէմքին վրայ. շատ անգամ իմ անձկալի որ-
դիւքներս զիս զգուերու. առեմնին սիրտս բարկութեան բոցով կը վա-
ռեն, վայրենի՛ պղտոր՝ անհամբեր՝ միշտ խոտլասեր՝ ինքզինքիս և

ուրիշներուն անտանկի կղեր եմ. խաղաղութեան ատենը սրտե-
րազմ կուզեմ, ու սրտերազմի մէջ խաղաղութիւն, ամէն բաժակի
մէջ կարծեմ թէ պահուցած թոյն կայ, ու ամէն սիրելիներս թըշ-
նամի կերեւան ինձի. կակուղ բարձերն ու բողբոջները սուր փու-
շերով կը խայթեն զիս. կարճ քունս ալ սանձանքներով լեցան է,
ու երազներս սարսափով, զեռ ասկէ աւելի ինչ կըլլայ, և ո՞վ կրնայ
հաւատալ որ սրտերազմին փողն ալ կը գողացնէ Սաւուղը, Սաւուղը
սրտերազմին ձայնէն կը սասանի: Տե՛ս ինչպէս իւր փտքէն զըր-
կուած այրի մնացիր է Սաւուղայ տունը. տե՛ս թէ ինչպէս հեռացիր
է Աստուած Սաւուղէն: Դուն ալ որ կրբեմն, ինչպէս որ իրօք ալ
այնպէս է, ինձի ջերմ և սուղբ բարեկամ կերեւատ աչքիս, աննկուն
գորտաբ ու վահան փառաց Սաւուղայ, կրբեմն ալ վատ շողորմ
մը, նախանձոտ, նենգաւոր և թշնամի դաւածան:

ԱՒԵ. — Զգաստացի՛ր Սաւուղ. անցեալ կեանքդ մէյ մը աչքիդ
առջևը բեր. սրտիդ բոլոր խտովութիւններուն պատճառը Հոտանց
մարդարէները չե՛ն մի. ո՞վ նախ համարձակեցաւ քեզի գրուցելու որ
Աստուած երես դարձուցիր է քեզմէ. այդ լիբը՝ նենգամիտ՝ փառա-
մոլ՝ ժանտ ձերը Սամուէլ, որուն արձագանգ կուտային իր կեղծա-
ւոր արդանակները, աչուքները նախանձութեամբ լեցուած խոժոռ
կը նայէր անիկայ արքունական թագին գլխուղ վրայ շողալը. այդ
թագին ինքը կուզէր ձեռք երկնցնել, բայց Իսրայէլին միակամ հա-
ձութիւնը քեզի պարգևեց զայն, փճացուց անոր փափաքը, ու քա-
ջափրտ սրտերազմով մը բնորեց իրեն թագաւոր. աս է մինակ քու
մեղքդ, ու երբ դուն մերժեցիր անոր ձեռքին սակը ծառայ ըլլալ,
անկէ ետքը գաղբեցաւ ինքն ալ գրեզ Աստուծոյ բնորեալ կոչելէն:
Ասանկով ինքը առաջին դուրը փորեց քեզի ու մնացածը Դաւթի լի-
զուն կագարեց. այո՛ Դաւթի մեծանունն՝ սրտերազմի մէջ, բայց
միշտ գերի Սամուէլին. խորաններու գիմաց աւելի կարիճ քան թէ
արեանց ասպարեղին մէջ, ձեռքերը զէնք գործածող բայց սրտովը
քահանայ. քեզի կըսեմ տէր, սուտ դարձերէն մերկայցնելով ճանցչի
սուղբը ու ճշմարիտը. ևս քու արիւնէդ ճնամ եմ. քեզի փառք և
զածը, ինձի ալ փառք է. բաց Դաւթի չի կրնար բարձրանալ ինչուան
որ ոտքի տակ չաննէ Սաւուղը:

ՍԱԻ. — Դաւթի՛թ... կատեմ ևս զինքը... բայց ինձի փեսայ
ըրի ևս զինքը... սո՛ն, դուն չես զիտեր, այդ Աստուածային ձայնը
որ շատ գիշերներ ինձի հետ կը խօսէր, երբ ևս թագաւորական դա-

նչքէն ու բաղձանքներէն շատ հեռու աննչան ու միայնակ կեանք
մը կանցնէի, հիմա նոյն ձայնը դարձեալ շատ գիշերներ ահագին ու
բոտմամբ ակնաճառ կը դարնէ այլևիմ մրմնեալ ծովու մը պէս «Յ՛ր
Սաւուղ... մարգարէին սրտկառնի ու սրբազան կերպարանքը» որ
զեռ թագաւոր չեղած շատ անգամ երազիս մէջ կը տեսնայի, հիմա
աճաւոր դէմքով մը ինձի կերեւայ: Ես կը սեռնամ ինչպէս քա
մութ
ու սարսափելի ձորի մը մէջ, ու անիկայ բարձր ու լուսաւոր լեռան
մը վրայ կեցած գիմաց ծունկ չըքած է Դաւթի՛թ. անոր գլխուն վրայ
Աստուածային եզը կը թափէ ձերունին, ու ձախ ձեռքը այնչափ հե-
ռաւորութենէն գլխու վրայ երկնցնելով կը յափշտակէ թագս, ու
Դաւթի՛թը կուզէ պատկել անով, կը հաւատաս, Դաւթի՛թ անով երկր-
պագութիւն ընելով յանձն շոտներ ու կը մերժէ. կուլայ կաղաչէ ու
նչան կրնէ որ դարձեալ իմ գլխուս դարձնէ սրակը... ո՞վ տեսի...
սո՛ն, իմ Դաւթի՛թ. դուն ուրեմն զեռ ինձի հնազանդ ևս... դուն
ինձի զեռ փեսայ հաւատարիմ հպատակ ու բարեկամ... սո՛ն ինչ
բարեկութիւն. թագը ձակառէս յափշտակել դու որ այդչափ յանդգնե-
ցար. դո՞ւ՛ չար ձեր. ո՞վ ևս դուն. պիտի կորսուի ալ որ մտքէն
անցուց թէ... բայց եղուկ ինձի, վասն զի աճա ցնորքներու մէջ
ինկայ դարձեալ:

ԱՒԵ. — Կորսուի միշտակ Դաւթի՛թը, կորսուի՛, ու անոր հետ
մէկտեղ կարսուին երազներն, ամենայն ցնորք՝ սարսափն ու թշուա-
սութիւնը:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ՅՈՎ. ԱԹ. ԱՆ, ՍԱԻՈՒՂ, ԱՐԵՆՆԵՐ

ՅՈՎ. — Ողջոյն քեզ հայր իմ, Ամենակալը հեոզ ըլլայ միշտ:

ՍԱԻ. — Ինձի հետ միշտ ցաւերն ևն, սովորականէս աւելի
կանուխ կայ սպօր դուարթ յոյսով մը. բայց ամէն յոյս կորաւ,
ինչպէս մշուշ մը անսպասին մէջ. ու ի՛նչ օգուտ որդեակ իմ, ուշա-
ցնէլ ասկէ ետքը սրտերազմը. մահուան երկիւղը մահէն աւելի
զժողակ է. թող գայ մահը, կուզեմ որ սրտերազմը ըլլայ այսօր:

ՅՈՎ. — Այսօր յաղթուցեամբ պատկուինք մենք, գտնայ
նորէն յոյսը քու սրտիդ մէջ հայր, երբէք ասանկ բարեգուշակ օր
մը չի ձագեցաւ մեզի, սո՛ն, կուարթանան քու աչքերդ, յաղթուցիւնը

իմ սրտիս մէջ ինչաւ. այս դաշտերը թշնամի դիմախիւրով պիտի ծածկուին այսօր, գիշատիչ թռչուններու ստակալի կերակուր մը պատ- բառտեհնք, անկէ ետքը յաղթութեամբ ու փառքով դառնաս ու հանգչիս սրբապաշտ քու սրբուցոյ հետ. դառնայ նորէն խնդութիւնը մեր տանը մէջ, երջանիկ ընես քու գուտարդ այ՛ իւր փեսան՝ իրեն դարձնելով ու մեր ամենուն աչաց արցունքը հայրենի ձեռքովը սրես:

ՍՍ.Ի. — Ի՞նչ, միթէ ամենեւին չի գաղբին պիտի արցունք- ները ձեր աչուքներէն: Ասո՛նք են քաղցր երեւոյթները որ Սաւու- զին ցտաբած ու յուտահաս սիրտը զուարթութեամբ պիտի ծաղկե- ցնեն. ասանկ իմ ցաւերս կտրտիէք դուք, արցունք չեմ ուզեր, թողուցէ՛ք զիս մինակ, գացէ՛ք, ի՞նչ կուզէք ինձմէ:

ՅՈՎ. — Ո՛հ, չէ, չէ, հայր իմ, ուրախացի՛ր, խնդա՛ Սաւուզ. ա՛նա՛ պատերազմի ու յաղթութեան անուշ հով մը կը փչէ գաշտին մէջ. այսօր արեւուն ծագելու տունը, ինչաւ երկնքէն պատերազմին հրեշտակը, ու բոլոր Իսրայէլին վրայ թեւերը տարածելով զխուզ վրայ յաղթական սրակը դրաւ:

ՍՍ.Ի. — Ի՞նչ, կուզե՞ս զիս ալ անմիտ ուրախութեանդ մաս- նակից ընել. ի՞նչ յաղթութիւն, ի՞նչ հրեշտակ. մահը կը տեսնամ ես որ գերեզմանական քարի մը վրայ նստած, արիւնախառն աչուքները իմ վրաս կը անկէ. որո՞ւ համար կը որէ ձեռքի մանդաղը, ո՛հ, նա- յեցէք մեծապանծ բազմամեայ կազնին կտրեցաւ ինկաւ ու թոտմած արմատը գետնին մէջէն վեր ելաւ. ո՛վ Սաւուզ, Սաւուզ, այսօր քու վերջին օրդ է:

ԱՔՆ. — Քանի՞ անգամ ըսեմ որ ձեր տեսութիւնը անտանելի է Սաւուզին. վայրկեան մը հանդիսա թող չէք տար գլխքը, ու իր ստատպանքները կաւելցնէք միշտ:

ՅՈՎ. — Ի՞նչ, թողո՞ւնք ուրեմն մեր սիրելի հայրը, դո՛ւն մինակ պիտի կենաս անոր քովը, ու քու ձեռքիդ մէջ...:

ՍՍ.Ի. — Ի՞նչ կայ, որդուս դէմքին վրայ բարկութիւն կը տես- նամ, ո՛վ կը նախատէ զինքը. արդեօք դո՛ւն ես Աքեններ, չե՞ս գի- տեր իմ արիւնս է անիկայ... մի՛ խօսիր ու յիշէ:

ՅՈՎ. — Այ՛ո՛, քու արիւնդ եմ, պատրաստ քեզի համար տարա- ղայն. ի՞նչ կը կարծես հայր, որ երբ քեզմէ Դաւիթը կը խնդրեմ, մինակ բարեկամութեան կողմնակալ սէրը կը գրդէ զիս. ես քու ա- խոյանդ ու Իսրայէլին զօրութիւնը, Փղշտացուսն սարսափը կը խրնդ-

րեմ քեզմէ. միթէ Դաւիթը չէ՛ր իր երկնային երգերովը քու յուտա- հաս ու խաղալոյց միտքդ հանդարտեցնողը. ըսէ՛ հայր իմ, քու խա- ւարային սրտիդ մէջ միտիթարութեան ճառագայթ մը չէ՛ր Դաւիթ, ես ալ սուր մը կը գործածեմ ձեռքս, բայց ի՞նչ բանի կուզայ եքք չի տեսնամ Դաւիթին ալ սուրը պատերազմին մէջ չողարը. Միթէ տարակոյս կը մնա՞ր մեզի, թէ որ անիկայ հոս ըլլար. յաղթութիւնը անշուշտ էր:

ՍՍ.Ի. — Ո՛վ իմ անցեալ ժամանակներս, ո՛վ իմ զուարթացեալ յաղթութեան փառաւոր օրերս... ա՛նա մէկիկ մէկիկ յաղթանակներս կարգաւ դիմացս կուզան, կը դառնամ ես բանակէն արեան քրտնքի ու փոշուց մէջ. թշնամուս կործանեալ գոռոզութեանը վրայ կոխ- կուելով կը պարտիմ ես, ու Սասուծոյ օրհնութիւնը... ես Սա- տուծոյ, ի՞նչ կը խօսիմ. իմ աղօթքներուս ձայնին երկրթէ են Սա- տուծոյ ականջները, դոցուեցան իմ շրթունքներս... ո՛ւր էք իմ փառքերս, ո՛ւր սասկեցուցած թրշնամիներուս արիւնը...:

ՅՈՎ. — Ամէնը կը գտնաս Դաւիթին հետ, բայց Դաւիթ քեզի հետ չէ. դուն մերժեցիր ու հալածեցիր զինքը, Դաւիթ քու սրբակալդ, քու հպատակներուդ ամենէն ընտիրը, այն զգոնամիտ ու հեղ Դա- շիթը, որ քու սրբիքներէդ աւելի հաւատարիմ սիրով կը սիրէր ու կը հնազանդէր քեզի. ա՛հ, ներէ՛ հայր...:

ՍՍ.Ի. — Արցունքներ եկան աչքիս, ո՛հ, ո՛վ կտրտէ զիս այս անսովոր արցունքի. թող տուէք որ ցտաբած մնան աչուքներս:

ԱՔՆ. — Աւելի աղէկ է, Տէր, որ քաշուիս քու վրանիդ մէջ. քիչ մը ետքը ցրցունեմ քեզի ու աչքէ անցընես պատերազմի պատ- բառտուած բանակդ. եկո՛ւ երթանք, Տէր, ու գիտցիր հաստատ որ Դաւիթին քով բան մը չկայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ԴԱՒԻԹ, ՍԱՒՈՒՂ, ԱՐՆՆՆԵՐ, ՅՈՎ, ԱՌԱՆ

ԴԱՒ. — Բայց միայն անմեղութիւնը:
ՍՍ.Ի. — Ի՞նչ կը տեսնամ:
ՅՈՎ. — Ո՛վ երկինք. ի՞նչ ըրիր:
ԱՔՆ. — Ա՛յ յանդուգն:

ՅՈՎ. — Հայր ...

ՍՍԻ. — Ո՛վ տեսիլ :

ԳՍԻ. — Տէր իմ արքայ, դուն աս գլուխս կուզես քու շատնցուան փնտռածդ, ահա կը բերեմ քեզի. կարէ գլուխս.

ՍՍԻ. — Ո՛հ, ինչ կը բեմ... Դաւիթ... Դաւիթ, Աստուած մը քեզի հետ կը խօսի. Աստուած մը գրեզ հոս բերաւ ինձի :

ԳՍԻ. — Այո՛, Արքայ. այն Աստուածը որ զիս, երբ դեռ մանուկ էի ամբարտաւան ու դուռը կրկաթներով պատած հակայագօր Գողթաթին զիմացը հանեց. այն Աստուածը որ կարէն քու զէնքերուդ այնչափ յաղոթութիւն տալով յաղթութիւն յաղթութեան վրայ գիղեց, ու իւր անքննելի խորհրդով իմ տկար ձեռքովս մեծամեծ գործեր հաճեցաւ կատարել. այո՛, նոյն ինքն Աստուած զիս հոս քեզի կը բերէ յաղթութեան հետ : Ինչպէս որ կուզես ընդունէ զիս, իբրեւ գօրական կամ իբրեւ զօրաւար եթէ այնչափ կարժեմ. կործանի նախ թշնամին. ցնդի փարատի սաստկաշունչ հողմէ մը այն մատախուզը որ քու գահիդ չորս կողմը պատեր է. ու կարք մահուամբ վարձատրէ զիս Սաւուզ... այն արեւը հրաման տուր, «Մեռնի Դաւիթը» ու մէկէն Արեւներ սպաննէ զիս : Ես ոչ սուրը ձեռքս կառնեմ ոչ վաճանք. չի վայելի ինձի որ մեծագօր արքայիս զիմացը խոնարհ աղաչանքներէն, սիրայի մեծարանքէ ու համբերող անմեղութեանէն ուրիշ զէնքեր գործածեմ : Եթէ Աստուած կամի, գուցէ աւելի արժանի ըլլամ մեռնի իբրեւ քու որդիդ քան թէ իբրեւ թշնամիդ : Ահաւասիկ Իսահակ մեր հօրը Արքահամու որդին ալ Սաբելիայ լերան վրայ պատրաստուեր էր նուիրել իւր արխար, մինակ հնազանդութիւնն էր իւր զգացմունքը, ոչ ցան է ոչ կակիժ, հայրը մէկ ձեռքը վերուցեր էր զինքը գոհելու համար, ու անիկայ մէկալ ձեռքը կը համբուրէր : Սաւուզը տուաւ Սաւուզը կտակ. անով իմ անունա հռչակուեցաւ, անիկայ զիս մուսացութեան մէջ կը թաղէ. անիկայ մեծ բրաւ անիկայ հիմայ ալ կոչնչացնէ զիս :

ՍՍԻ. — Ո՛վ ինչ խօսքեր են ասոնք որ շատոնցունէ աչքս կուրցունող մշուշը կը պատեն : Ինչպէս զօրաւոր կը հնչին սրտիս բայց հարստութեամբ համարձակեցար դուն նախատի զիս ու զքեզ կանգնել Սաւուզայ կործանելու վրայ. գողնալ իմ արքանքներս ու իմ լուսովս փայլիլ. թէեւ ես քու տէրդ ու թագաւորդ չըլլայի, միթէ կը վայել որ պատանի զինուորը ձեր պատերազմովը

արհամարհէ : դուն աս բանիս մէջ մինակ մեծանձնութեան պակեցար. քու վրայ Իսրայէլին աղջիկները կերգէին «Դաւիթ հազար զարկաւ Սաւուզ հարիւր» ա՛հ, դուն այս սիրտս սաստիկ խոցեցիր Դաւիթ. ինչո՞ւ դուն ալ անոնց պատասխան չի տուիր «Իր կտրիճ տարիքին մէջ, չէ թէ հազար՝ այլ հազարներ կը զարնէր Սաւուզ. անիկայ զիս փատաւարեց» :

ԳՍԻ. — Ո՛հ, իրաւ այդպէս կըսէի ես. բայց անիկայ, որուն ձեռքն է քու սրտիդ բալլէքները, Արեւներ աւելի զօրաւոր ձայնով մը կը խօսէր քեզի : Շատ զօրացած է Դաւիթ ժողովրդին բերնին ու սրտին մէջ. դուն թէ որ զանիկայ չի մեռցնես ո՛վ կրնայ ասնձեկ զինքը, Սաւուզ : Ինչո՞ւ աւելի ճշմարտութեամբ չէիր բեր թագաւորին ո՛վ Արեւներ «Դաւիթ ինձմէ շատ լաւ է, անոր համար կուտեմ ես զինքը, ու կը նախանձիմ ու անոր մահը կուզեմ» :

ՍՍԻ. — Անօրէն, երբ դուն զագտուկ գացիր քու մարտարկներուդ ժողովքին մէջ որ ծածուկ ժանտ սրտայլներ լարէր ձեր տիրոջը արքային զէմ, ու երբ Փղշտացեաց գերիւր նետուելով պիղծ թշնամիներուն մէջ պիղծ օրեր կանցնէիր, ես ըսի քեզի, չէ նէ դուն գործեցիր. դուն ինձմով թագաւորին աչքը չմտամբ մի, ո՛վ յորդորեց Սաւուզը զքեզ իրեն փեսայ ընելու, ո՛վ, բայց մինակ Արեւներ :

ՍՍԻ. — Կրնաս Դաւիթ, սուտ հանել Արեւներին ըսածները. ըսէ՛, այդպիսիներուն քովը գացողը դուն չէիր մի, ու ժողովուրդս սպասամբութեան գրգռողը : դուն շատ անգամ իմ կեանքս ալ չուզեցիր մի դաւաճանել, քու սիրովդ ու երկրորդ հօրդ :

ԳՍԻ. — Ահա իմ տեղս թող ասիկայ պատասխանէ, քու ծիրանի գեղատիգ կտորը կը ճանչնաս, ա՛ն ու տես քու կինդ չէ՛ մի : ՍՍԻ. — Տուր տեսնամ, ի՛նչ է այս. այո՛, իմինա է, ուսկիցս առեր ես դուն :

ԳՍԻ. — Բու զգեստիդ վրայէն այս սրովս կտրեցի ես ասիկայ : Կը յիշես դուն տէր, երբ դուն իմ մահն փնտռելով անպթութեամբ կը հարածէիր զիս, մինակ ու անօգնական փախայ պահուստեցայ ես Ենքաղդա քարայրին մէջ, ուր դուն քու զօրքերդ սպառած գրանք քով պահապան գնելով հանգիստ քունի մէջ թողուած էիր. բարէ, սիրազ արեամբ ու ռիստութեամբ լեցուած, ու դուն հանգիստ քուն կը քեանայիր. տե՛ս, ինչպէս կը ծիծաղի Աստուած մարդկանց խորհուրդներուն վրայ. քեզ հոն զարնել սպաննել ու մէկալ դունէն փախչելէն զիւրին բա՛ն կար. այո՛, շատ զիւրին էր ինձի. ձեռքի զգեստ

արհամարհէ : դուն աս բանիս մէջ մինակ մեծանձնութեան պակեցար. քու վրայ Իսրայէլին աղջիկները կերգէին «Դաւիթ հազար զարկաւ Սաւուզ հարիւր» ա՛հ, դուն այս սիրտս սաստիկ խոցեցիր Դաւիթ. ինչո՞ւ դուն ալ անոնց պատասխան չի տուիր «Իր կտրիճ տարիքին մէջ, չէ թէ հազար՝ այլ հազարներ կը զարնէր Սաւուզ. անիկայ զիս փատաւարեց» :

ԳՍԻ. — Ո՛հ, իրաւ այդպէս կըսէի ես. բայց անիկայ, որուն ձեռքն է քու սրտիդ բալլէքները, Արեւներ աւելի զօրաւոր ձայնով մը կը խօսէր քեզի : Շատ զօրացած է Դաւիթ ժողովրդին բերնին ու սրտին մէջ. դուն թէ որ զանիկայ չի մեռցնես ո՛վ կրնայ ասնձեկ զինքը, Սաւուզ : Ինչո՞ւ աւելի ճշմարտութեամբ չէիր բեր թագաւորին ո՛վ Արեւներ «Դաւիթ ինձմէ շատ լաւ է, անոր համար կուտեմ ես զինքը, ու կը նախանձիմ ու անոր մահը կուզեմ» :

ՍՍԻ. — Անօրէն, երբ դուն զագտուկ գացիր քու մարտարկներուդ ժողովքին մէջ որ ծածուկ ժանտ սրտայլներ լարէր ձեր տիրոջը արքային զէմ, ու երբ Փղշտացեաց գերիւր նետուելով պիղծ թշնամիներուն մէջ պիղծ օրեր կանցնէիր, ես ըսի քեզի, չէ նէ դուն գործեցիր. դուն ինձմով թագաւորին աչքը չմտամբ մի, ո՛վ յորդորեց Սաւուզը զքեզ իրեն փեսայ ընելու, ո՛վ, բայց մինակ Արեւներ :

ՍՍԻ. — Կրնաս Դաւիթ, սուտ հանել Արեւներին ըսածները. ըսէ՛, այդպիսիներուն քովը գացողը դուն չէիր մի, ու ժողովուրդս սպասամբութեան գրգռողը : դուն շատ անգամ իմ կեանքս ալ չուզեցիր մի դաւաճանել, քու սիրովդ ու երկրորդ հօրդ :

ԳՍԻ. — Ահա իմ տեղս թող ասիկայ պատասխանէ, քու ծիրանի գեղատիգ կտորը կը ճանչնաս, ա՛ն ու տես քու կինդ չէ՛ մի : ՍՍԻ. — Տուր տեսնամ, ի՛նչ է այս. այո՛, իմինա է, ուսկիցս առեր ես դուն :

ԳՍԻ. — Բու զգեստիդ վրայէն այս սրովս կտրեցի ես ասիկայ : Կը յիշես դուն տէր, երբ դուն իմ մահն փնտռելով անպթութեամբ կը հարածէիր զիս, մինակ ու անօգնական փախայ պահուստեցայ ես Ենքաղդա քարայրին մէջ, ուր դուն քու զօրքերդ սպառած գրանք քով պահապան գնելով հանգիստ քունի մէջ թողուած էիր. բարէ, սիրազ արեամբ ու ռիստութեամբ լեցուած, ու դուն հանգիստ քուն կը քեանայիր. տե՛ս, ինչպէս կը ծիծաղի Աստուած մարդկանց խորհուրդներուն վրայ. քեզ հոն զարնել սպաննել ու մէկալ դունէն փախչելէն զիւրին բա՛ն կար. այո՛, շատ զիւրին էր ինձի. ձեռքի զգեստ

տից կտորը կը վկայէ . դուն մեծազօր արքայ գօրակմաներով պատած , աքտուրեւած անարգ տղու մը ձեռքը ինկած էիր , բայց ո՛ւր էր քաջն Արեւններ . ասանկ կը ծառայէ իր թագաւորին : Տե՛ս որուն վրայ գրեր ես քու յոյսդ , և որուն դէմ բարկացեր ես . հիմա դո՛ւ ես մի արքայ , իմ անմեղութեանս ու տիրասէր զբացմանցս յայտնի նշան է ասիկայ , ու Արեւններայ քիչ հաւատարմութեանը ու չարասէր եւ անխնամ պահպանութեանը .

ՍՍԻ . — Յաղթեցիր որդեակ իմ , ա՛հ , յաղթեցիր . տես Արեւններ ու լուս կեցիր :

ՅՈՎ . — Ո՛վ ինպութեանս , ո՛վ ուրախարի օր :

ԴԱԻ . — Ա՛հ , հայր իմ , հայր :

ՍՍԻ . — Այո՛ , ցնծութեան և յաղթութեան օր է այս օրս , կուզեմ որ դուն այսօր սարսաղեա ըլլաս զօրքիս , իմ հրամանս է , թող գլուխ ծռէ Արեւնները . ուրիշ նախանձ չունենար դուք , բայց եթէ շատ թշնամի կտորել , Յովնաթան , դուն քու սիրոյ կղբօրդ քովը գտնուիս դաշտին մէջ . քու կենացդ երաշխաւորը Դաւիթն է ինձի ու անոր կենացը դուն :

ՅՈՎ . — Թէ որ Դաւիթ զօրապետ է , իւր երաշխաւորն ինքն Սատուած է :

ՍՍԻ . — Բաւական է ալ , եկու որդեակ , պատերազմէ սուսջ հանդէս քիչ մը չ՛րանիրն մէջ : Երկար սրանդխտութեանդ ցաւերը մտցընէ քեզի սիրուն հարսդ , եկէ՛ք երթանք :

ԶԳԻ ՎԱՐՍԳՈՅՐՆ

ԱՐԱՐՈՒԱՆԻ Գ .

ՏԵՍԻԼ Ա .

ԴԱԻԹ , ԱՐԵՆՆԵՐ

ԱՐԵ . — Ահա եկայ ես . թագաւորը սեղանէն ելաւ չկաւ , Արեւնները փութաց քու հրամանիդ հնազանդիլ :

ԴԱԻ . — Ուզեցի մինակ խօսիլ քու հետդ :

ԱՐԵ . — Մերձաւոր պատերազմին վրայ կուզես խօսիլ :

ԴԱԻ . — Այո՛ , և միանգամայն այս ալ ըսել որ դուն իմ ձեռքիս տակը չես , բայց երկուքնիս ալ միարան ժողովուրդին ու թագաւորին սէտք է ծառայենք , ուրիշ մտածմունք չունենանք ո՛վ Արեւններ :

ԱՐԵ . — Իմ թագաւորիս համար որուն արիւնէն եմ , սուքս շատ անգամ փախտաակեր է թշնամուցն դէմ , երբ դեռ քու պարստակիներուդ ձայնը չէր լսուեր ամենեւին :

ԴԱԻ . — Թագաւորական արիւն իմ երակներուս մէջ չի խաղար , ամենուն յայտնի են իմ գործքերս , ու իմ անձին չեմ տար փառքը , Արեւններն ալ աղէկ գիտէ : Բայց դուն մտցիր իմ գործքերս , ու մինակ քուկիններդ յիշէ . դուն այսօր ջանա՛ նախանձաւոր ըլլալ քու անձիդ ու ինքզինքէդ մեծ . . .

ԱՐԵ . — Ինչուան հիմայ ես ինքզինքս զօրապետիս գլուխի . Դաւիթը հոս չէր , անոր համար ալ համարձակեր էի մինակ ամէն բան կարգի դնել յաղթութեան համար . թէ որ ես զօրավարի իշխանութիւն ունենայի , մտիկ ըրէ՛ ու տես իմ կարգադրութիւնս . ահա մեր դիմացը հիւսիսէն դէպի հարաւ ձորի մը մէջ տարածուեր է Փղըռտացուց բանակը . մէկ կողմէն ցած բլուր մը կը սրտտէ դիրենք , ուրուն գլուխը անկոխ ու ցլուած է . մէկալ կողմը լեռներու մէջ ընդարձակ դուռ մը կայ , ուսկից լայն դաշտին մէջէն ինչուան ծով կը հանէ ձամբան . թէ որ հոն ձգենք թշնամին , յաղթութիւնը անշուշտ է . ուստի պէտք է նախ փախուստ ձեւայնել , երեք բաժին ընելու է զօրքերնիս . առաջինը ձախ կողմէն զտնոնք դաշտը ձգելու համար է փախչիլ ցուցընէ . երկրորդ գունդը մէջ սեղը մնայ անկարգ ու ձրուած թշնամին խաբելու համար , իսկ մենք ընտիր քաջերով արեւ

ւերբի կողմէն սպառնաւ ըլլայ վրայ ելլելով թշնամիին կոնակը կրտսնեք, ամէն կողմէն կը սրաշարուի, ու ընաջինջ կը կորսուի:

ԴԱԻ. — Քաջ ու խեղացի եւ միանգամայն, զօրութիւնը սրուն վրայ ըլլայ նէ ըլլայ, գիտեմ եւ յարգել ու գովել. եւ քու զօրականդ ըլլամ, չէ թէ զօրագլուխ, ու քու սրտերագովիդ մէջ իմ գալովս մինակ սուր մը աւելնայ:

ԱՅՆ. — Դաւիթն է զօրապետ, Դաւիթն է պատերազմին յարգարիչը, ո՞վ իրմէ աւելի վարպետ գէնը կը շարժէ:

ԴԱԻ. — Եւ ո՞վ Արեւններէն աւելի աննախանձ պէտք է ըլլայ այնչափ ամենամեծ ձկրքեր ունենալէն վերջը. քու խորհուրդդ ամէն կողմանէ քաջագէտ կը տեսնամ եւ. Յովնաթան ու եւ հոս թագաւորական վրաններուն քով կը կենանք. Քուչը արեւելքի կողմը անցնի, Սագովկ հազար հողիով լեռանը վրայ ելլայ, ու դուն տասը հազար ժարդով պատերազմին դաշտը լսնես:

ԱՅՆ. — Քեզի կը վայել այդ նախապատիւ տեղը:

ԴԱԻ. — Անոր համար գրեզ հոն կը գնեմ. արեւը գեռ նոր կիլլայ, ամէն բան սրտորատէ դուն, բայց փողի ձայնը չի լսուի ինչուան որ ժամը չորս չըլլայ. տես արեւմտեան տաստիկ հով մը կը փչէ, իրիկուան գէժ փուշայ մրրիկը ու արեւը թշնամոյն աչքը զարնելով խառն մեզի հետ մէկտեղ պիտի կուտին:

ԱՅՆ. — Աղէկ կրտս:

ԴԱԻ. — Ուրեմն գնա՛, հրաման տուր. ու ջանա՛ Արեւններ քու արժանի փառքը չի մթնեցնել անարժան արուեստներով:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ .

Դ Ա Ի Ի Թ .

Խորապէտ է պատերազմին կարգաւորութեանը մէջ. բայց ինչ օգուտ, երբ զօրքին սիրտը իրեն հետ միացած չէ. տա մինակ կը պակսի Արեւններէն, որն որ Դաւիթի կը չտորճէ Աստուած: Այսօր յողթութիւնը կատարենք, ու անկէ ետքը թողում հեռանամ զարձեռայ Սաւուրէն. չկայ ինձի խաղաղութիւն անոր քովը. մանաւանդ թէ նոր յողթանակն նոր յանցանք պիտի սեպուի ինձի:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

Յ Ո Վ Կ Ա Ռ Ա Ն , Դ Ա Ի Ի Թ .

ՅՈՎ. — Սիրեցեալդ իմ Դաւիթ. չես գիտեր որ այն ինչ իմ հայրս կոչուներէն ելաւ, Արեւններ մէկէն անոր քովը մտնեցաւ, ու քիչ մը ատեն խօսեցաւ հետը: Ես ալ մօտ գացի, անիկայ դուրս ելաւ. ու հայրս փոխուած տեսայ:

ԴԱԻ. — Ի՞նչ բաւ. ինչպէս երեցաւ քեզի:

ՅՈՎ. — Առաջ մեղի հետ արցունք ցօղեց. կը համբուրէր ու կը գրկէր գմեղ. իբրև սրբուէր հայր մը կը խօսէր մեզի, հիմա նայնր չէ:

ԴԱԻ. — Տարածամ հօգերով մի՛ ցուցնէր սիրտդ. ինքը թագաւոր է ու ինչպէս կը հաճի թող այնպէս վարուի մեզի հետ. բաւական է որ պատերազմը չի կորսնցնէ այսօր, վաղը իւր անգութ խորհուրդները զարձեռայ ինձի գէժ ի դորձ գնէ. նորէն իմ առջի առարկ վիճակս կազատէ ինձի. խիտա արտոր, փախուտա ե վիշտ. ինձի միակ ու ստոյգ մահ գձեղ թողուն է Յովնաթան. ու հարկ է թողուլ... ա՛հ, ընդունայն յոյսեր, թշուտ հարսանիք ու շարտուչակ փեսայութիւն. փոխանակ երջանիկ օրեր անցնելու ձեզի հետ, միշտ արտորեալ ու փախտաւորան սպրիլ:

ՅՈՎ. — Ա՛հ, ոչ, ալ պիտի չի բաժնուինք մէկմէկէ. ալ ոչ որ պիտի յանդգնի յափշտակել զքեզ մեր գրկէն. բաւական եղաւ մեր զժրողը կեանքը հօրս ցաւալից սրտատին մէջ. ո՞վ կըսէր որ երկատասարգական ստրիքս, այն տակեղօժ յոյսերու ու փառաց տարիքը, սգաւոր ու լեզի օրերու պիտի դառնայ, ո՞վ կըսէր որ այն պայծառ ու գեղեցիկ ստաւօտը յանկարծ տխուր ամպերով պիտի դոցուի. ատեն մը հայր քոյր ու բարեկամ երջանկութեամբ կը լեցնէին զիս, հիմայ ալ զարձեռայ անոնք եւ որ կը կորստեն սիրտս. Դաւիթ, երբ բաղըը մեզմէ երեսը կը զարձնէ, թշուտութեան փշալից ձամբան գէպի գերեզման կը տանի. թշուտ ու կորիճ ժարդու մը չի կայ անկէ աւելի հանդիսա ու վայելուչ տեղ. բայց դուն սպրէ՛ Դաւիթ, սպրէ՛ Իսրայէլ աղջին փառքն ու կանգնու՛մը ըլլալու համար, սպրէ՛ ատեն ատեն Յովնաթան եղբայրդ միաքղ բերելու ու անոր վրայ լալու համար:

ԴԱԻ. — Միրոս ա՛լ չի գիմանար քու խօսքերուդ . ա՛հ, դողբէ՛ , հեղեղի պէս արեան չէ թէ արցունքներու նուիրուած է այս օրս :

ՅՈՎ. — Գեղի համար վախ ու արգելք մը չկայ պատերազմին մէջ . վասն զի Աստուծոյ անյաղթելի վահանը ունիս դուն , բայց կը վախնամ որ ամբարիշտ Արեւները չարիք մը չի մտածէ քու վրայ :

ԴԱԻ. — Բայց ի՛նչ . Սաւուզ պատերազմի դործը ինձի յանձնելուն կապած մը ունեցա՛ւ որ այդպէս կը խօսիս :

ՅՈՎ. — Ատիկայ չի լսցի , սակայն ընքու-ինները կախած ինքն իրեն հետ չեմ գիտեր ի՛նչ կը խօսէր դաւաձան քահանայից վրայ . դաշտի մէջ անձանօթ մարդիկներու ու խաբերայ կրօնքի , մութ կրտսերակ ու անեղ խօսքեր Դաւթին բարեկամ եղողի մը համար :

ԴԱԻ. — Ահա ինքը :

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՍՍ.ԻՈՒՂ, ՅՈՎՆՍԹԱՆ, ԴԱԻԻԹ

ՅՈՎ. — Եկա՛ւ , հայր սիրուն , հանդէսեցա՛ւք միտքդ . հոս բայց ու մարտը օղբ զօրացնէ գրեզ , եկու հայր իմ , եկու նստե՛ք քու սր-գիւրներուդ մէջ :

ՍՍ.Ի. — Ի՛նչ խօսքեր են ասանք :

ՅՈՎ. — Ա՛հ , հայր իմ :

ՍՍ.Ի. — Ո՛վ էք դուք . ո՛վ է պայծառ ու մարտը օղբ վրայ խօսողը . այս օղբ թանձրամած մտախտուդ է . խաւար ու մահուան մթութիւն . . . մօտ եկուք ինձի , կը տեսնաս արեւուն չորս կողմը արիւնտտ պտակ մը պատեր է . . . կը լսե՛ս չարագուշակ հաւերու ողբական ձայները . . . օղին մէջ սուգ ու լաց կը տարածուի , կը պտտէ իմ սիրտս այ ու զիս այ լայու կախիլէ . . . բայց ի՛նչ . դո՛ւք այ կուրք :

ՅՈՎ. — Աստուած հօր Իրայելի . ասանկ քու երեսդ կը դարձրնես Սաւուզէն . անիկայ որ երբեմն քու ծառայ էր , հիմայ այպէս թշնամուոյն ձեռքը կը թողուս զինքը : Հայր , տե՛ս քու քովդ է սիրելի որդիդ . թէ որ դուն զուարթ ըլլաս , ինքն այ ուրախ կըլլայ , ու արցունք կը թափէ թէ որ դուն այ կուրաս . բայց ինչո՛ւ արատաւենք , գարձաւ մեղի ուրախութիւնը :

ՍՍ.Ի. — Դաւիթը կուզես ըսել . Դաւիթ . ա՛հ , ինչո՛ւ համար իմ սրբուոյս հետ ինքն այ զիս չի գրկեր :

ԴԱԻ. — Հայր , կը վախնայի որ գրեզ չի բարկացնեմ . ա՛հ , ինչո՛ւ համար սրտիս մէջ չես կրնար կարգալ , ես քեզի հետ եմ միշտ :

ՍՍ.Ի. — Դո՛ւն . . . անանկ է նէ դուն կը սիրե՛ս Սաւուզայ տունը :

ԴԱԻ. — Ի՛նչ , կը սիրե՛մ . Յաղաթանը եղբայրական սիրով կը սիրեմ . աշխարհիս մէջ ամէն վտանգ աչքս կտանեմ քեզի համար , ու ինքզինքիս համար բան մը չեմ հոգար :

ՍՍ.Ի. — Բայց ինքզինքդ այ մեծ բանի մը տեղ կը դնես դուն :

ԴԱԻ. — Ես իմ անձս կը մեծարե՛մ , դաշտին մէջ ոչ ան գիտան զինուոր մը , ու արքունիքիդ մէջ քու փեսայ ու Աստուծոյ գիմայը ոչնչի մը տեղ գրեր եմ ինքզինքս :

ՍՍ.Ի. — Միշտ Աստուծոյ վրայ կը խօսիս դուն . բայց աղէկ զիտես որ շատոնցունէ նենդաւոր քահանայից ժանտ ցատու մը հեռացուց զիս Աստուծմէ . ուրեմն զիս նախատեղի՞ւ համար կը յիշես դուն զԱստուած :

ԴԱԻ. — Ոչ , այլ զինքը փառաւորելու համար . ա՛հ , ինչո՛ւ միտքդ գրեր ես որ Աստուած քեզի հետ չէ . ով որ զինքը չուզեր , ա՛նոր հետ չէ . բայց ով որ զինքը կը կոչէ ու անոր վրայ կը դնէ բոլոր յոյսը , ե՛րբ հեռացեր է անկէ . ինքը գահին վրայ հանեց գրեզ . իրմով կը թագաւորես դուն , դուն անորն ես , թէ որ մինակ իր վրայ դնես յոյսդ :

ՍՍ.Ի. — Ո՛վ կը խօսի երկնից վրայ . արդեօք քահանայ մըն ես դուն որ սուրբ քարոզներ կուտաս ինձի , տեսնանք , (կր մօտեցայ Դաւթին) է՛հ , ոչ . զինուոր ես դուն ու սուր կախիկ ես մէջքդ , մօտեցի՛ր տեսնամ Դաւիթն է խօսողը չէ նէ Սամուէլ . ի՛նչ սուր է ապիկայ . ես այս սուրը իմ ձեռքովս տաճարին ընծայ չի տուի մի :

ԴԱԻ. — Ատիկայ այն սուրն է որ իմ տկար պարտախիղճս ստացայ , որ վայրենի հակային ձեռքովը զլուսս վրայ կախուած ա՛հարկու մահ կապանար ինձի , սակայն անոր արիւնը իմեց ե ոչ իմն :

ՍՍ.Ի. — Բայց սուրբ տապանակին քով իրը նուիրական սուր մը չի կախուեցա՛ւ ատիկայ :

ԴԱԻ. — Այո , բայց . . .

ՍՍ.Ի. — Անանկ է նէ ո՛ւսկից տախ դուն գայդ . ո՛վ սուսու-քեզի զայդ ո՛վ :

ԴԱԻ. — Ըսեմ շիտակը . անդէն ու փախտակաւն հասայ եւ նամբա , ինչ պատճառներու համար զխես . ճամբայները լեցուած էին եղեռնագործ մարդիկներով , ու ես զէնք մը չունենարով քայս , ամէն մէկ քայլ տունուս կրնայի մահաբեր վտանգի մը հանդակ . սուրբ ստապոնակին զիմացը երկրպագելով հոն այս զէնքը խնդրեցի եւ Գեւտացիէն , որ թէ մէկուն արուած ըլլար գործածել , անշուշտ մինակ Դաւթին կը վայէր :

ՍՍԻ. — Ու անիկայ . . .

ԴԱԻ. — Սառե ե տուաւ ինծի :

ՍՍԻ. — Եւ ս'ի էր անիկայ :

ԴԱԻ. — Աքիմերք :

ՍՍԻ. — Անորէն , վատ տիրապրութ . . . ս'եր է տաճարը . ս'ի կատարութիւն . . . ան , ամէնն ալ ամբարիշտ , ամէնքն ալ անորէն ու դաւաճան , թշնամիք Աստուծոյ . դուք իր պաշտօնեայները , ս'եր էք . . . ճերմակ գգեստով սեւ հոգիներ . . . ս'եր է տապարը , ս'եր է խորանը . կործանի , արաննեմ , մերթեմ :

ՅՈՎ. — Հայր իմ , ինչ կընես , ս'եր կը վազես , ինչ կը խօսիս . հանդարտէ հայր , հոս խորան , զո՞՞ չկայ :

ՍՍԻ. — Ո՞վ է զիս արգելալը , ս'ի է որ ինծի դէմ կը կենայ :

ՅՈՎ. — Հայր . . . :

ԴԱԻ. — Դուն երկնքէն օգնէ Աստուածոյ Իսրայէլի , քու սուշեւզ ծունկ կը չոքիմ տէր ու կը պտղաբեր . . .

ՍՍԻ. — Խաղաղութիւնը գնաց ինձմէն . արեւ , իշխանութիւն , որդիք ամէնն ալ կորսուեցան . թշուտակաւն Սաւուղ . ս'ի է քեզի միտթարութիւն , ս'ի քեզի օրնական . քու որդիներդ . համբ են անոնք , անգութ , սպերախտ . ամէնն ալ ողբումի ձերոյն մահը կուգեն . ամէնուն աչքը այս թաղին վրան որ պիւտը ձակաստ կը պրակէ . ամէք , յափշտակեցէք զայն , ու անոր հետ մէկտեղ կարեցէք զողբոյնն զուխտ ալ . . . ս'ն , իմ աղետալի վիճակս , մահը լաւաւոյն է , մահը կուգիմ : (Քիչ մը ասեմ այս խռոված վիճակին մեջ կենալէն ետքը կը սկսի լալ) :

ՅՈՎ. — Ա՛ն , հայր իմ , ամէնքնիս ալ քու կենացը կը փախարիք ամէն մէկերնիս ալ մեր կեանքը կուտանք որ դուն ապրիս . արդ իւր բարկութիւնը արցունքներուն մէջ կը հալի . եղբայր իմ , ժամանակն է քաղցր երգերով իւր սիրտը հանդարտեցնել . չատ անգամ երկնային նուագներովը մոտցուցեր ես դուն իւր սրտին խոցերը :

ԴԱԻ. — Ո՛հ , մեր բերնովը խօսի Աստուած , եկէ՛ք ընկերք իմ ու երգենք ամէնակալ Աստուծոյ օրհնութիւնը , որուն ձեռքն են թշուտ մահացուաց տառապեալ սրտերը : (Հոս երգեցիկ տալ կուգան ու օրհնութիւն մը կերգեն) :

ՍՍԻ. — Երգերու ձայն կը լսեմ ես . . . մահաբեր թմբութիւնս փարստէ՛ ինձմէ , ջուցո՛ւր ինձի երիտասարդութեանս փառուոր տարիները : (Հոս պատերազմական երգ մը կերգեն) :

ՍՍԻ. — Ա՛ն , այո՛ , այս է իմ առջի տարիներուս զուարթարար ձայնը որ կարծես թէ գերեզմանին մէջէն զիս աչխոյժ ու եռանդուն կենաց կը կոչէ . . . ինչ կըսեմ , եզո՛ւկ ինձի . պատերազմի ձայնը ալ չեմ ակորթիր . պարագութիւն՝ հանգիստ ու մոտացութիւն աւելի կը վայցին ձեր մարդու մը : (Խաղաղութեան երգ մը կերգեն հոս) :

ՍՍԻ. — Ո՛հ , գեղեցիկ հանգիստ , ս'ի սքանչելի խաղաղութիւն սրտի . երակներուս մէջ կը ծաւալի անուշակ երջանկութիւն մը . բայց ինչ կը կարծէք դուք . միթէ վառին մէկն է Սաւուղը որ խաղաղութիւն վնասէ . ինչ , քաջայաղթ Սաւուղ թաղաւորը մէկզի նետուած պատերազմի անպիտան գործիք մը կը կարծէք դուք : (Նորէն պատերազմական երգ մը կերգեն) :

ԴԱԻ. — Սասնկ պիտի իյնան կործանին քու թշնամիներդ՝ ես ես ալ քու քաջերուդ գրուխը անցած կը հալածեմ Փղշտացիքը , կը զարնեմ , կը կոխեմ կը ջախջախեմ , որ սորվին թէ՛ երկու աճաւոր սուրբեր ունին Իսրայէլացիք պատերազմի մէջ :

ՍՍԻ. — Ո՞վ է առիկայ որ խրոխտարով կը խօսի . Սաւուղին սուրէն ուրիշ սուր կայ պատերազմին մէջ . անորէն է թող մեանի , կորսուի զիս նախատողը : (Կը վազի Դաւթին վրայ) :

ՅՈՎ. — Կեցիր հայր , ինչ կընես :

ԴԱԻ. — Եզո՛ւկ քեզի արքայ :

ՅՈՎ. — Ո՛հ , փախի՛ր , հաղիւ թէ կը բռնեմ զինքը , փախի՛ր :

ՏԵՍԻՆ Ե.

ՍՍԻՈՒՂ, ՅՈՎՆԱԹԱՆ

ՅՈՎ. — Հայր սիրեցեալ, հանդարտ՛ :

ՍՍԻ. — Ո՞վ կը բռնէ զիս, ո՞վ կազաչէ, ո՞ւր է իմ սուրս, ո՞ւր է ձեզի կրօնս, սուէ՛ք ինծի իմ սուրս :

ՅՈՎ. — Ահ, եկու ինծի հետ, հայր սիրելի, թող պիտի չիտամ որ երթամ. տե՛ս, հոս օտար մարդ չկայ, քու սրբույց հետ դարձիր պարտալ, վասն զի հանգչելու կարօտութիւն ունիս. եկու, զազրի քու բարկութիւնս, քու սրբույց հետն ես ու միշտ քու քովդ պիտի ունենաս զինքը :

ԶԳԻ ՎԱՐՍՅՈՅՐԵ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Դ.

ՏԵՍԻՆ Ա.

ՍՍԻՈՒՂ, ԱՐԵՆՆԵՐ, ԱՔԻՄԵԼԷՔ, ԶՕՐԱԿՆԵՔ

ԱՐԵ. — Տէր արքայ, մեծ պատճառ մը կտրուի զիս քեզի դառնալ թշնամի արեան գետեր չվազցուցած : Դաւիթ, այդ կտրին Դաւիթը, սրու վրայ կեցած էր յաղթութիւնը, աներեւոյթ եղեր է. մէկ ժամ մը մնաց պատերազմին սկսելուն, բոլոր զօրքը ետանդով վատուած ազադակներով օղբ կը թնդացնէ. կը գողայ երկիր վայրակի պէս վազող ձիերուն ոտքին սակը, ամէնքը մահ, կրակ ու պատերազմ կը չնչնէ. բայց ո՞վ անտաւ Դաւիթը. մէկ տեղ մը չկայ Դաւիթ. բայց դուն տե՛ս արքայ, անշուշտ երկինք նպաստն է այս բանս մեզի. տես, ո՞վ անոր տեղը պատերազմի դաշտին մէջ կերեւայ. ասիկայ որ քահանայից փափուկ բեհեղներու մէջ պատած է, դողի մը պէս Բենեամինի գնդին մէջ պահուածներ էր. ահա լսէ իրմէ թէ ինչ կարեւոր պատճառներով այս վասնակներու մէջ կը դնէ ինքզինքը :

ԱՔԻ. — Այո՛, բռն պատճառը թէ որ թագաւորին բարկութիւնը թող տայ ինծի :

ՍՍԻ. — Թագաւորին բարկութիւնը, ուրեմն արժանի ես դու անոր. բայց ո՞վ ես դուն, ինծի կերեւայ թէ պիտի ճանչնամ գրեզ. միթէ դուն Հոամայի տեսանողաց զատանցեալ ու դոտոզ խմբէն չե՛ս մի :

ԱՔԻ. — Քահանայ եմ Աստուծոյ, գլուխ Դեւասացոց եւ սրբազան պաշտամանցս մէջ յաջորդ մեծին Ահարոյի. միշտ տապանակին քովը կը կենամ ես. աստեօք տապանակ ուխտին սովորութիւն էր բանակին մէջ կենալը, հիմայ մեծ բան մը կերեւայ աստուածական պաշտօնէին թէեւ գաղտուկ հոն երեւնալը. նոր ու կարգէ դուրս զիպուած մըն է սրբանուէր քահանային ներկայութիւնը հոն ուր Սաւուղ կը թագաւորէ. դուն զիս չե՛ս ճանչնար, ու ինչ դարմանք. դուն արդեօք ինքզինքդ կը ճանչնաս, ստուներդ մոլորեցուցեր ես Աստուծոյ ճամբէն. իսկ ես կը կենամ տապանակին քով ուր մեծն

Աստուած կը բնակի, հոն՝ ուր շատոնց է Սաւուղ տեսնուած չէ. իմ անունս Աքիթիէք է:

ԱՍԻ. — Մասնիչ կը նշանակէ այդ անունը, ՚հմա աղէկ կը ճանչնամ զքեզ, աղէկ ատենին հոս հասար. բռէ՛ ինծի, դուն չես մի աքտորեայ Դաւթին նազուէն՝ կերակուր ու դէնք տուողը, ու ի՛նչ պիտի դէնք. Փղշտացւոյն նուիրական սուրը որ Աստուծոյ ուխտեայ նոյն սասարանակին քով կախուած էր, դուն պիղծ ձեռքովդ անկէց ատենկով քու սիրածդ ու թագաւորիդ ժանտ թշնամբին մէջքը կապեցիր զայն, ՚իմաց ալ եկեր ես, անօրէն, բանակիս մէջ ալ մատնութիւն ընելու, տարակոյս չկայ:

ԱՅԻ. — Այո՛, զքեզ մասնելու համար եկեր եմ, վասնզի կուգամ Աստուծոյ մաղթելու համար յաղթութիւն՝ որ Աստուած չուզեր տալ. այո՛, ես եմ Դաւթին օգնական ձեռք մատուցողը. բայց ո՛վ է այդ Դաւթը. միթէ թագաւորին փեսան չէ՞, ու իր զօրքերուն ամենէն մեծանունն ու քաջը, սրտերազմի մէջ քու գորութիւնոյ ու վաճանդ, ու խաղաղութեան ատենը իբր քաղցր երգերովը քու սրբաբից սիրողը, ժողովրդեան ուրախութիւնն ու թշնամեաց տարտախը. ես այսպիսի անձի մը պաշտպանութիւն ըրի, միթէ քիչ մը առաջ դուն քու ձեռքովդ զինքը իւր սողի փտօքին մէջ հաստատելով սրտերազմի ստաջնարդ չընտրեցիր մի, որ բանակիդ մէջ յաղթութիւնը նորէն բերէ. ու Աստուծոյ սրտիդ մէջ անկամ կորստեան վախը ցրուէ փարտաւ. թէ որ դուն զիս կը դատապարտես ինքզինքիդ դէմ վճիս կուտաս:

ԱՍԻ. — Ուսկից կուգայ ձեզի այդ զթուփէնը, դուք անգութ քահանայներ. ամպարիշտ ու արեան ծարաւի սրտեր. մեծ յանցանք սեպեց Սամուէլ, Ամադիկայ թագաւորին արիւնը չի թափելու համար, որ սուրը ձեռքը գերի ընկեր էր. վսեմամբ թագաւոր մը, վեհանձն ու ստաքինի պատերազմող, բայց թշուտ ու գթութեան արժանի. խիտ չղթաներով կապուած բերին զինքը զիմացս. թէպէտ յաղթուած բայց ազնուական հպարտութիւն մը ունէր կերպարանքին վրայ. իւր արիւթիւնը յանցանք սեպուեցաւ Սամուէլի աչքին. երեք անգամ իւր քահանայական ժանտ ձեռքովը միտեց երկավր խեղճին սիրտը. ասոնք են ձեր քաջութիւնները այժմ վատտիրտ մարդիկ. բայց ով որ իւր բնիկ թագաւորին դէմը գլուխ կը վերցնէ ու մասնիչ է, դուք զանկեաց կը պաշտպանէք ու վեր կը վերցնէք. մինակ ձեր պարտքը հոգեբնից չէ, ուրիշ ամէն հոգերով լի է սրտեր-

նիդ. ո՛վ էք դուք. ճնունդ չար եւ անպատ, որ մեր վասնդներովը հանդիստ ու ապահովութիւն կը գտնայ. ու վաստ զգեստներու մէջ պատած եղջիւրները մեր գլխուն վրայ կը բարձրացնէ, երբ մենք զբահներու սակ արիւն քրտինք մտած, մեր որբուց ամուսիններուն ու նաեւ ձեզի համար աղեսալի կեանք մը կանցնենք. ա՛հ, ո՛վ էք դուք:

ԱՅԻ. — Եւ դուն ո՛վ ես, թագաւոր մը երկիրիս վրայ. բայց Աստուծոյ սողին ի՛նչ թագաւոր. ինքզինքիդ գարձի՛ր Սաւուղ ուրիշ բան չես, բայց եթէ պատկեպ փոշի մը. ես ինքրիմէս ոչինչ եմ. բայց երբ մէջ մը Աստուած շունչ տայ ինծի, կայծակ եմ մըրիկ եւ հուր. Աստուած զքեզ ալ հաստատեց, բայց թէ որ մէջ մը ծուռ նայի, ի՛նչ կըլլայ Սաւուղ. անխրաւթեամբ Փղշտացի թագաւորին կողմը կը բռնես ու անոր չար ճամբուն մէջ դուն ալ մղորեր կերթաս. ամպարիշտ թագաւորի մը համար թշնամբ սուրէն ուրիշ ի՛նչ պատիժ կընայ ըլլալ. սարա՛հ՝ դուն Սաւուղ, անա սեւ ամպերուն մէջէն կրակէ թեւերով մահուան հրեշտակը կը տեսնամ, աջ ձեռքը կը փայտատակէ վրէժինդիբ բացեղէն սուրը ու ձախ ձեռքով ամբարիշտ գլխուդ մաղերէն կը բռնէ. գողա՛ Սաւուղ ու սարա՛հ. ան՛ս ո՛վ է զքեզ մահուան դիմացը քաշկոտողը, այս մարդը, աստանային եղբայրը չար Աբեհները որ քու ձեռացեպ սիրտդ մաղձով ու դատնութեամբ կը ղեցնէ, ու սրտերազմաւեր թագաւորը աղու մը պէս իրեն խաղաղիք ըրեր է. Ո՛ւր է Սաւուղայ տունը, ալիքներուն վրայ դրուեր է հիմը. տեսէք ինչպէս կը շարժի, ինչպիսի վրայ է. կործանեցաւ փոշի գարձաւ, ի՛նչ եղաւ Սաւուղայ տունը. ոչինչ:

ԱՅԵ. — Տէր սրբայ, հրաման տուր որ քու սեպը ես պատասխանեմ. տեսնաս սէք, քահանայի մը լրբենի լեզուն ինչպէս գիտէ ասնձեկ Աբեհներ:

ԱՍԻ. — Սաւուղն ալ գիտէ զայդ. մարգարէ գուժարեք. մեղք որ գլխուդ գալիքներն ալ չի կրցար գուշակել. ու ես քեզի գրուցեմ ու Աբեհներ ի գործ դնէ: Դուն ո՛վ քաջ, փութա՛ փութա՛ չուտով Դաւթին հրամանները որ մասնութեամբ լեցուն են. վաղը արշարոյսին սրտերազմ ըլլայ. կուզեմ որ ցորեկուան սրայծառ արեւը վկայ ըլլայ իմ սրտերազմիս, քու սպանալիքներդ իմ սողի ետանդս վապեցին. վաղը ես զօրապետ պիտի ըլլամ բանակիս, ու բոլոր օրը բուսական պիտի չըլլայ ըրած կտորածիս: (Աբեհների՛ն) Հանէ այս մարդը

դիմացէս, մէկդի տար, թող մեռնի, ու իր վաս արիւնը Փղշտացի-
ներուն արեանը հետ խառնուի:

ԱՒԵ. — Բաւական է որ Արեւնեքին ձեռքն է, հոյն բանն է թէ
մահուան ձեռքը ըլլար:

ՍՍԻ. — Բայց իմ վրէժխնդրութեանս չի բաւեր այստիւր,
խրկէ իմ բարկութիւնս բոլոր քահանայից բնակած տեղերնին ու զա՛րկ
սպաննէ՛, ջնջէ իրենց տունը տեղը, որդիքններն՝ հայր ու մայր ու ա-
հօրէն ցեղերնին փոշի ըլլայ ու ցրուի օդին մէջ. որպէս զի իմանան
թէ Սաւուղ մը կայ զեռ երկրիս վրայ. այսչափ տունն ձեռքէ գրգռու-
ուած ձեռքս կայծաղներ չի թափեց ձեր գլխուն վրայ, անոր համար
այնչափ հպարտութեամբ գոռոզացեր էիք իմ վրաս:

ԱՒԻ. — Ինչո՞ւ ոչ ոք կրնայ յափշտակել արդարոյ ցանկալի
մահը, իմ մահս միանգամայն քողցր ու փառաւոր է ինձի, բայց ձեր
երկուքներնուդ ալ մահը արդէն շատոնց անդարձ վճուեր է Սաուուած,
որով պիտի իջնաք անարգութեամբ Արեւնեք ու զուն Սաւուղ, ոչ
թէ չամբէն և ոչ պատերազմի մէջ. երթա՛նք. Սաուուծոյ ետքի պատ-
գամները խօսեցայ ես ամբարշտին. անիկայ խուլ եղաւ. իմ պաշտօնս
լինցաւ. ու կեանքս աղէկ գործածեցի:

ՍՍԻ. — Տա՛ր սատկեց՛ւր զինքը շուտով անողորմ ու չարա-
չար մահուամբ:

ԱՒԵ. — Ինձի թող այդ հողը. տեսնաս ինչպէս շուտով պիտի
կատարուի հրամանդ. եկու զուն երթանք: (Խօսութեամբ կը քաշէ
Աքիմեյիքին թեւէն ու կը քանի):

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ՍՍԻՈՒՂ.

Սամէրն ալ ինձի դէմ անգութ թշնամի դարձեր են, ամէնքն ալ
միտքաներ ժամանակէն առաջ գերեզմանս կը փորեն ու կուզեն բռնի
պատրել զիս մէջը. բայց զուցէ յոգնեցան ալ երկինք զիս հալածելէն.
կուզեմ իմանալ մէջ մը այդ միանձեան տիրոջ անողորմելի կամքը, որ
ամենազօր կը կոչեն. կուզեմ բանալ բախտին գիրքը, կարգալ իմ
ձակատագիրս ու տեսնալ թէ որո՞ն է այդ աներեւոյթ ձեռքը որ
անագին հարուածներ կիջեցնէ թշուառ գլխուս վրայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

Վ Հ ՈՒ Կ, ՍՍԻՈՒՂ.

ՍՍԻ. — Դո՛ւն ես այդ մարգարէութիւն, որ ապագան դուշակե-
լով պիտի ծանուցանես Իսրայէլի թագաւորին իւր ձակատագիրը:

Վ Հ Ո. — Ես եմ:

ՍՍԻ. — Ո՞վ ես դուն:

Վ Հ Ո. — Ամենակալ Սաուուծոյ ձայնը:

ՍՍԻ. — Վա՛յ քեզի, եթէ զիս խաբելու ըլլաս:

Վ Հ Ո. — Մանաւանդ թէ վա՛յ քեզի Սաւուղ:

ՍՍԻ. — Ուրեմն ի՞նչ կը բերես ինձի:

Վ Հ Ո. — Բու վճիռդ:

ՍՍԻ. — Ձրուցէ:

Վ Հ Ո. — Ո՞վ Սաուուած, ինչո՞ւ համար մինակ զիս ընտրեցիր
բոլոր Իսրայէլին մէջէն. տկար ու վախկոտ կին մըն եմ ես, աւելի
զօրաւոր պաշտօնեայ մը ընտրե՛ քեզի, քու աստուածային բարկու-
թիւնդ թագաւորի մը ծանուցանելու համար ո՞վ եմ ես:

ՍՍԻ. — Ինչո՞ւ ձեռքերդ կը դողան ու արցունք կը թափես:

Վ Հ Ո. — Մտրե՛ դուք իմ սրտիս մէջ ո՞վ Սաուուած, որ հա-
մարձակ ճշմարտութիւնը կարենամ խօսիլ:

ՍՍԻ. — Շինձու սարսափներովդ կարծես թէ պիտի վախցնե՞ս
զիս:

Վ Հ Ո. — Բոց ո՞վ թագաւոր, բերանս առաջ չերթար խօ-
սելու:

ՍՍԻ. — (Բարկութեամբ) Դեռ կը դանդաղի՞ս. համբերութիւնս
հասաւ. խօսէ՛ կամ ելի՛ր զիմացես:

Վ Հ Ո. — Ինչո՞ւ չեմ կրնար դուրս ելլալ ու հետս տանիլ այն
ամէն թշուառութիւնները որ հիմայ պիտի մարգարէանամ. կուզեմ ետ
դառնալ բայց Սաուուած կը բռնէ ու յտառջ կը մղէ զիս. չեմ կրնար
դէմ դնել իւր զօրութեանը. այ՛ո՛, կզգամ քու ներկայութիւնդ Սաու-
ուած աճաւոր ու երկնաւոր բարկութիւնդ սրտիս մէջ կանցնի: Սա-
կայն ի՞նչ արիւնտոս ճառագայթ էր որ աչքիս զարկաւ, լուս կեցէք:
Ապագան կը բանայ իւր մթին գաղտնիքները, վի՛հ մը կը տեսնամ
ես, ու մէջը խառն ի խուռն լեցուած են թշուառութիւնք, առաքի-
նութիւնն և ոճիրք. Սաւուղ... Դաւիթ... ցաւալիդ Յովնաթան:
Ա՛հ, ո՞վ թագաւոր, ալ մի՛ ստիպեր զիս խօսելու:

ՍՍ.Ի. — (Դողալսպ) Ինչ կգիր են Դաւիթը, Յովնաթանը, խօսէ՛ :

Վ.ՀՈ. — Այո՛, մէզը փարատեցաւ, ու վարապոյրը բացուեցաւ. կը տեսնամ, անիկայ է :

ՍՍ.Ի. — Ո՞վ :

Վ.ՀՈ. — Դաւիթը :

ՍՍ.Ի. — Դաւիթը ի՞նչ :

Վ.ՀՈ. — Յողթեցիք Դաւիթ, ինչպիսի փառքով կը փայլէր զուն. ինչ է որ կը տեսնամ ճակտիդ վրայ :

ՍՍ.Ի. — Լննցո՛ւր, առաջ տար խօսքդ :

Վ.ՀՈ. — Թագ մը :

ՍՍ.Ի. — Ա՛նորէն, ինչ ըսիր, անիկայ, Դաւիթը պտակուած :

Վ.ՀՈ. — (Տխուրեամբ) Ու զուն կիյնաս կը մեռնիս թշուառ երեսասարդ ու կուրայ զքեզ, փախուկ ու գեղեցիկ զո՛ւ, բայց Իսրայէլի ժողովուրդը զթուփին զթուփին ո՛վ Սաուււթ. զարձուքու բարկութիւնդ, բաւական են Սաուււթին իր անձին թշուառութիւնները, բայց մահը առանց գուժ ունենալու Յովնաթանին ծաղիկ հասակին, կը զարնէ զինքը ու փուճ սեղ Դաւիթ սրցունքի գետնի կը վազցնէ սիրելի բարեկամին վրան :

ՍՍ.Ի. — Լո՛ւս կեցիր. բաւական եղան լսածներս :

Վ.ՀՈ. — Սաւուղ, քու մեղքերուդ համար զրկեց Սաուււթ քո ոչդիդ. գասապարտեցար զուն, ու երկինք երես զարձուցին քեզմէ մէկ շնչով ցիր ու ցան ըրաւ Սաուււթ քու ցեղդ ու յափշտակե ձեռքէդ գաւազանը :

ՍՍ.Ի. — Լո՛ւս կեցիր ըսի քեզի, մի՛ խօսիր :

Վ.ՀՈ. — Սաւուղ, Սաւուղ, Սաուււթ է որ կը խօսի. քո տկար ձեռքերէդ պիտի իյնայ գաւազանը ու թագաւորութեանդ նե մէկտեղ Յուդայի ցեղին պիտի անցնի. Դաւիթ և իր սրբիքը պիտ վայելին քու ցեղիդ խոտապուած բարեքները. ինչպէս պայծառ փայլի Դաւիթ. արդար ու չքեղ է իւր յողթանակը. այդ վե՛ն ալ մատեն ինչ ծաղիկներ կը բուսնին. ինչ կը տեսնամ. Սաուււթ մը. երգեցէ՛ք, երգեցէ՛ք Դաւիթը :

ՍՍ.Ի. — Այ. քու յանդգնութեանդ չափը անցուցիր, խաբեր ու նենգուոր է քու բերանդ : Սաուււթ խոտապու ինծի գասն Սաուււթ չի խաբեր :

Վ.ՀՈ. — Սաուււթ իր բարկութիւնը կը խոտանայ ապերախա թագաւորներուն :

ՍՍ.Ի. — Կարծես թէ անպատիժ պիտի մնան քու նախապնդներդ ինծի դէմ :

Վ.ՀՈ. — Կարծես թէ պիտի կրնաս փոխել Սաուււթ պաւգամները :

ՍՍ.Ի. — Գիտես զուն պիտուդ գալիքը :

Վ.ՀՈ. — Այո մինակ գիտեմ որ նոյն խել քու ձեռքերդ պիտի պատժեն զքեզ, ու արեւը մարը չի մտած պիտի կատարէ Սաուււթ իմ բերնովս քեզի գրուցածները. մնաս բարով փաստարախտիկ հայեր մնաս բարով թշուառ թագաւոր :

ՍՍ.Ի. — (Կը բռնէ զքեզ) Ոչ, ոչ, այ ներդառնաւ. մտիկ բրէ՛ ու պատասխանն առուր ինծի. բաւական համբերեցիր քու լրբութիւններուդ. կուզեմ խոչնդատակել քու խորթութիւնդ. թէ որ երկինք յայտնեցին քեզի, բռէ՛ նայիմ որո՞ւք են յանցանքներս որ կը համարձակիս երես զայնիկ :

Վ.ՀՈ. — Մթութեան մէջ ծածկուեցան, բայց երկրիս չի տեսածը երկինքը կը տեսնայ Սաւուղ :

ՍՍ.Ի. — Զբուցէ՛ թէ որ գիտես :

Վ.ՀՈ. — Սամուէլին ուրուականը պիտի բռէ քեզի որո՞ւք են քու չարքներդ :

ՍՍ.Ի. — Սամուէլ, ինչ բան կուզես :

Վ.ՀՈ. — Դուն ինքիբերեղ ձեռ կրնար կարգայ այդ արիւնանիչ գրերը :

ՍՍ.Ի. — Ինչ բան ունի Սամուէլ ինծի նկատ :

Վ.ՀՈ. — Ո՞վ խոթեց իւր սիրտը արիւնանեղ երկաթը :

ՍՍ.Ի. — Ո՞վ :

Վ.ՀՈ. — Դուն :

ՍՍ.Ի. — (Կասողով վրան կը վազէ սրով) Այ. աներես կրիկ. վտանցիր իմ վրէժինդութիւնս. պարպակ սեղը ուղեցի ինչպիս քեզի. դնա՛, զբուցէ՛ քու Սաուււթուդ, դնա՛ զբուցէ՛ Սամուէլին թէ ինչպէս կը պատժէ Սաւուղ : (Անոր զարնելու վայրկեանին մեք կը տեսնայ Սամուէլին ուրուականը, սուրը ձեռքէն կիյնայ) Երկինք. ինչ կը տեսնամ. զուն ևս. քու արիւնաթաթաւ ստուերդ է. այդ ինչ տակալի նայուածք է. այդ ինչ տնարկու կերպարանք որ սարսափով կը լեցնէ զիս. ա՛ն, ներքէ ինծի մահարեք ուրուական. ներքէ կողակն. այ՛ս ևս բայել, ևս այդ վէրքերը գիտեմ, կը ձանձնամ, հարկ չէ որ երես զայնես ինծի. ա՛ն, չէ. զուն բերանդ մի՛ բանար, աչքերէդ ու զէմքէդ կիմանամ ինչ ըսել կուզես ինծի. գարձի՛ք գերեզմանիդ մէջ. հոն քիչ ատենէն պիտի տեսնուիք մէկմէկու. նկատելի կուզես հիմա, զո՛րկ, մեղցո՛ւր գիս. առ վրէժդ : (Կուրծք կը բանայ ու կը չոփի. Սամուէլ աներեւոյթ կըլլայ) :

ԱՐԱՐՈՒԱՆ Ե.

Յ Ե Ս Ի Լ Ա.

ԴԱՆԻԹ, ՅՈՎՆԱԹԱՆ

ՅՈՎ. — Եկո՛ւ սիրեցեալ բարեկամ. գիշերը լիննալու մօտ է, կը լսնս բանակին խառնածայն աղաղակը. առաւօտը կանուխ պատերազմը պիտի սխիւ. բայց լուսթիւնը կը տիրէ հօրս վրանին քով. նայէ՛, երկինք ալ քու փախտեանդ կ'օգնեն, լուսինը կը սահի, ու ետքի ճառագայթները մութ ամպերու տակ կը ծածկէ. փութա՛ տւրենն փախի՛ր, մէկը չի կրնար տեսնել գրեկ:

ԴԱԻ. — Ո՛վ իմ սրտիս ընտրեալդսն մտերիմ քաջդ Յովնաթան. երբ բոլոր Իտրայէլի ժողովուրդը պատերազմի կը շարժի, ինչպէս կարելի բան է որ Դաւիթ փախչելու պատրաստուի. ինչ է մահը. կուզեմ՝ հոս մնալ, զարնէ զիս Սաւուղ եթէ կուզէ, բաւական է որ առաջ շատ մը թշնամեաց զունդեր գետինը փռեմ:

ՅՈՎ. — Ահ, դուն չես գիտեր, Դաւիթ, որ հայրս սխառ արեան մէջ զովայցնել իր բարկութիւնը, Աքիմիէք քահանայապետը հոս պանուելով, անոր ցամանը զո՛՛ն ինկաւ:

ԴԱԻ. — Ինչ կը լսեմ. քահանայներու վրայ զարձուց անիկայ իր սուրբ. վա՛յ քեզի Սաւուղ:

ՅՈՎ. — Աւելին ալ մտիկ բրէ. անպոթ ճրաման տուաւ թաղաւորը Աքեհներին որ եթէ դուն պատերազմի խառնուրդին մէջ երեւնաս, սպաննէ գրեկ:

ԴԱԻ. — Ու դուն այս բաներուն կը համբերե՞ս Յովնաթան:

ՅՈՎ. — Յովնաթան չի կրնալով այս բաներուն համբերել, յուսահատ մահուան գէմ կը վազէ զէնքերու մէջ. բայց դուն ալ մի՛ ուշանար. կասկածելի ժամը կը մօտենայ. գուցէ վրաններուն քով մէկը կը լրտեսէ զմեզ ու քեզի փախչելու ատեն չի մնայ:

ԴԱԻ. — Ահ, սրչափ ծանր է ինձի պատերազմը թողուլ երթալ. անձանթ ձայն մը կը լսեմ որ կը կոչէ սրտիս մէջ. հասած է ստիպելի օրը Իտրայէլին ու թագաւորին գլխուն վրայ. ուր էր թէ... բայց ոչ. հոս քահանայից անմեղ արիւնը թափուեցաւ. սիրոյ է բա-

նակը, ու աղաւտած մեր կոխած երկիրը. Աստուած վրէժխնայի պիտի ըլլայ այդ արիւնին, Դաւիթ ա՛լ չի կրնար հոս պատերազմիլ, երթամ ուրի՛ն, ինչո՞ւ չեմ կրնար գրեկ ալ հետս տանիլ. բայց դուն ինձի մտերիմ չեղած Սաւուղի սրզին էիր, նաւերէ՛ անոր քու սուրբ ու քաջութիւնդ, բայց անվնաս պահէ կեանքդ, որ ամէն բանէն աւելի սիրելի է ինձի, ս՛հ, վերջին անգամ գրկեմ գրեկ:

ՅՈՎ. — Վերջին անգամ ընդունէ իմ սիրոյս բարեւը, վասն զի յետին տեսութիւնդ է այս Յովնաթանին հետ. երթանք, պիտի ընկերանամ քեզի ինչուան բանակէն հետանալը: (Կ'երթան):

Յ Ե Ս Ի Լ Բ.

ԱՐՆՆԵՐ, ԶՕՐԱԿԱՆՔ

ԱՐՆ. — Պատերազմը սխելու մօտ է. երթանք լեռան անդիլի կողմը թշնամին պաշարելու համար. ամէն բան կարգի գրի վերջին փորձանքը բերելու անոր գլխուն վրայ ու պիտի չազատէ. ուրախացի՛ր մարդակեր սուրբ Աքեհների. աղէկ գործ պիտի տեսնես դուն այսօր իմ ձեռքս. պատերազմ, ս՛վ զուարճալի հանդէս. արիւնս կեռայ. կատաղութիւնս կը բնկի. ու սուրս անհամբեր կը մրմնայ. բայց ս՛ւր է Դաւիթ. ս՛ւր է երաժիշտ գօրապետը. պատերազմին ձայնը իւր քնարին թեղերուն ներդաշնակութիւնը չփոթեց ու քաջուեցաւ հետու գնաց, փախաւ տակէ. գուցէ՛ հիմայ ծառի մը չուքին տակը հանդիսաւ նստած կ'երգէ հովիւի մը պէս. երբ մենք ստիւծի մը պէս պիտի մռնչենք արիւնացայտ դաշտին վրայ. եկո՛ւ փափուկ պատանիդ, եկու սերուն երիտասարդ, քիչ մը ատեն սրտիդ վախը ու վատութիւնդ մէկդի թող, եկու ու դոնէ հետուէն ըլլայ զիտէ ուտես, եթէ դուն աղէկ երգել ու պարել գիտես, Աքեհներ ալ ինչպէս աղէկ գիտէ պատերազմին խողը, երկո՛ւ, չէ՛ նէ կուզամ ես քեզի ու շղթայակապ կը քաշկուտեմ գրեկ. բայց հիմակու հիմայ ձեզի կուզամ ես, անթրիստ ու անդգամ Փղշտացիք. կուզամ ու մէկտեղ կը բերեմ ձեզի Աքեհներին ստիպական ընծաները, սարսափ, կոտորած, կորուստ ու մահ: (Կ'երթայ):

Յ Ե Ս Ի Լ Պ

Յովնաթան վիրաւորուած ու իւր ձեռք բիկնապահին կոքնած

ՅՈՎ, ՆՍԹԱՆ, ԵԶՐԱՍ, ԹԻԿՆԱՊԱՀ

ՅՈՎ. — Ո՛ւր ենք Եզրաս. ո՛ւր կը տանիս զիս, թո՛ւզ պարտապակեցը կը ջանաս աղատել Յովնաթանը, արիւնս կը վազէ. աշուններս կը ծանրանան, ալ չեմ կրնար քարել:

ԵԶՐ. — Զօրացի՛ր սրգեակ իմ, չը բայ որ կենդանի ձեռք իյնաս յաղթականին, մէկ քանի տար ալ ա՛ն:

ՅՈՎ. — Այ ուժ չէ մնացեր վրաս. մահուան ձեռքը պաղած սրտիս պլլուեր է. հնար չկայ, պէտք է մեռնի:

ԵԶՐ. — Ո՛ւզ գտնուեցա՞ս. (կիցնայ) ես չեմ կրնար օգնել անոր. չեմ կրնար հաղելարքք արքայս վերջին խնամքները մատուցանել, ակար ձեռուքներս բաւական չեն զինքը իմ ուսերուս վրայ բանալ. ա՛ն թշուառ ձերութիւն. քեզի հետ պիտի մեռնիմ հաս ա՛ն. ուրիշ բան չկար ձեռքէս:

ՅՈՎ. — Մտիկ բըէ՛ սիրելիդ Ե. քոս, իմ հոգի խնդրերս. եթէ աս մահաբեր գիշերուան մէջ գտնէ իմ հայրս միայն աղատեցաւ, պատմէ՛ անոր իմ մահս, գրուց՛ի իրեն որ Յովնաթան մեռաւ, բայց քաջութեամբ մեռաւ, գրուցէ՛ իրեն որ զիմայ Դաւթին վրայ, իւր անմեղութեան վրէժը ինձմէ կտանէ Աստուած. գրուցէ՛ հօրս անարքատունջ կը մեռնիմ ես իրեն ու իւր ժողովրդին մամար բոլոր արիւնս թափելով:

ԵԶՐ. — (բալով) Ա՛հ, տեսայ ես քու ծնունդդ ու հիմայ ալ պիտի տեսնամ քու մեռնելդ. ուրեմն ինչուան աս խոր ձերութեան հասայ ես որ քեզմէ հոգն ալ ապրիմ, բայց կրնայ բլլալ որ Աստուած գեռ իննայէ քեզի, ա՛հ, մէյմը ատուօտ բլլար, ու վախտտակամ զինուորին մէկը հոս հանդիպելով օգնէր ինձի քեզ ապահով տեղ մի տանելու, բայց ամեն կողմ բաւթիւնը արիւր է:

ՅՈՎ. — Այ օգնութիւն չեմ սպասեր ոչ բախտէն եւ ոչ մարդիկներէն, միայն թէ ո՛վ իմ հոտատարիմս քիչ մը ջուր թէ որ կարենայիր գտնել ծարաւի եմ:

ԵԶՐ. — (փնտռելով) Պարտապակեցը քիչ մը ջուր կը փնտռեմ հոս ոչ աղբիւր մը եւ ոչ ջրհոր...

ՅՈՎ. — Ան ուրեմն իմ սաղաւարտս իջիր ձորին մէջ ու կեդրոնի հեղեղատէն քիչ մը ջուր լեցուր բեր ինձի:

ԵԶՐ. — Ի՛նչպէս միտակ թողում գինքը. ո՛վ Աստուած տուր ինձի զօրութիւն գտնուող ձերութեանս որ չուտով ես գտնամ:

Յ Ե Ս Ի Լ Պ

ՅՈՎ, ՆՍԹԱՆ

Թող մի՛ տար զիս Փղշտացուց ձեռքը, ո՛վ Աստուած, թող մի՛ տար սակորներս օտար երկրի մէջ. գտնէ իմ մտիկներս ժողովէ թշուառ հայրս. հայ իմ, ա՛հ, ի՛նչ անուն երաւ բերնէս. գուցէ հիմայ կը մեռնի ինքը Յովնաթանին անունը տարով. Մեղքող, սիրելի քոյր, սրչափ պիտի բաս իմ մահս. Եզրասը չիգար. թմբութիւն կը տարածուի աշուններուս վրայ. ուսկի՛ց կուգայ աս հանդարտութիւնը որ քու նի կը հրաւիրէ զիս, Եզրասը ուչ պիտի հասնի. ո՛վ Աստուած, քու գիրկդ արթընում: (Կը կնանայ ծառի մը ոտք):

Յ Ե Ս Ի Լ Ե

ՍՍԻՆՈՒՂ

Փախսակահը կամաց կամաց կը մօտեցայ առանց Յովնաթանը տեսնելու:

ՍՍԻ. — Ո՛ւր փախչիմ. ո՛ւր գտնամ աս մահաբեր գիշերուան թանձր մթութեանը մէջ իմ զինուորներուս սղարմելի մնացորդը. ինչպէ՛ն ուրեմն ամէնն ալ թշնամեաց սուբին բերանը. ու ես, ես միտակ անտնայ հարուածներէն աղատ մնացի. ո՛ւր եմ ես... բանակին տեղն է հոս. ա՛հա նոյն վրանները որ քիչ մը առաջ մարդկանց բազմութեամբ եւ ձայներով լեցուն էին. ու հիմայ բուս եւ ամայի մնացեր են: Ժողովուրդ իմ, ասանկ խօսք տուի գտնապու ես քեզի, քու կղարթն սրգիքներդ հետս տարի, ու միտակ կը գտնամ. միտակ ես չի մեռայ. երկինք իրենց սխալեան ինչուան վերջին բաժակը թափեցին զլիտուս վրայ, յափըշտակեցին ձեռքէս յաղթութիւնը ու

ապրելու դատապարտեցին զիս, բայց ոչ, ես իմ ձեռքովս թագաւորի մը արժանի մահուամբ վերջ տուի իմ կենացս. բայց ո՞ւր երթամ, ո՞ւր փնտռեմ զինքը. արշալոյսը գեռ չի ծաղկեր սա արվւնտով ներկուած լեռներուն վրայ. ո՞վ զիսէ գուցէ արևուն առջի ճառագայթները օգնեն ինձի գտնալ մեռելներուն մէջ... երկինք ազատէ զոնէ Յովնաթմար:

ՅՈՎ. — (արքնալով) Ո՞ւր եմ ես, ո՞վ է զիս կանչողը:

ՍՍԻ. — (ապսած) Ո՞ւր եմ ես, կուգան ալ հառաչանքները. խօսէ՛ ո՞վ ես դու, ի՞նչ կրնես հոն: (Կը վազէ դէպի ահոռ):

ՅՈՎ. — Կը մտնիմ...

ՍՍԻ. — Ի՞նչ ձայն սա:

ՅՈՎ. — Հայր...

ՍՍԻ. — Իրա՛ւ է, Յովնաթմար...

ՅՈՎ. — Ես եմ:

ՍՍԻ. — (գրկելով զինքը) Գտայ ուրեմն գրեզ:

ՅՈՎ. — Ու կը մտնիմ քու գերիզ, բայց երանի ինձի, մեռնելէս առաջ կրցայ տեսնել ու գրկել զքեզ:

ՍՍԻ. — Ի՞նչ կը տեսնեմ, արեանդ մէջ կը լողաս. սասնկ կը դարձնես զինքը ո՞վ Աստուած. ո՞ր հրէջք դարձաւ զքեզ. յոյս չիայ ուրեմն. ուրեմն պետք է որ ես ալ մտնիմ:

ՅՈՎ. — Ապրէ՛ իմ վրէժս աննիւր համար. վերջին չտոր՞ք մը կը խնորեմ քեզմէ. իմ տեղս Գաւթիքը քեզի որդի ընդունէ. անխիայ արդէն ինձի եղբայր էր. Աստուած կը սիրէ զինքը:

ՍՍԻ. — Ի՞նչ. սա ասելի անունը զեռ քու բերանդ է. Աստուած զինքը կը սիրէ. այս է պատճառը որ ես ալ կատեմ զինքը. իրեն կողմը բռնելու համար այս գիշեր Աստուած թագս կտոր կտոր բրաւ գլխուս վրայ. իրեն համար կը մեռնիս դուն, իրեն համար կիցնամ ես ալ. ու դուն կուգես որ... ա՛հ, ո՞ւր էր թէ կարենայի իւր ասեցեալ սիրտը մխելու սուրս. աղերքները դուրս թափելու, ու երամբներուն մէջ արեանը ինչուան վերջին կաթիլը ստորսելու, բայց այդ մխիթարութիւնը պիտի չունենամ ես. վատը ամէն հոգ Աստուծոյ վրայ թողուցեր ու փախեր է. կը վախնայ սա զաղօղուն թեւերէս. կապտէ որ մահուանս լուրը ամեն ժամ մը առաջ ինկած թագըս գեանէն ժողովուր համար. եկու Գաւթիք, եկու սա արեանց հեղեղի մէջ փնտռէ ու գտիր արքայական թագն ու գաւազանը. եկու թագաւորէ մեռելներու ոսկորներով ծածկուած դաշտերուն վրայ. սա-

կալի ժողովուրդին մը կը թողում քեզի. փութա յաջորդէ ինձի, ու անապատներու աւերակներու ու մեռելներու վրայ թագաւոր եղիր:

ՅՈՎ. — Գժբաղդ հայր. վերջին չնչոյս համար բլրայ, խնայէ ինձի, ինքզինքիդ եկուր. մի՛ գրգռեր աւելի Աստուծոյ բարկութիւնը:

ՍՍԻ. — Ու ի՞նչ կրնայ ընել ինձի քու Աստուծոյ սակէ աւելի. ինչուան սրբիլի որդուցս արխաթաթաւ մարմնոյն քով քաշկռաց բերաւ զիս. թող գո՞նք բլրայ, քանի որ քու կենքըդ աղատելու յոյս մը ունէի, վախցայ ես Աստուծա՛ն. դուն կը մեռնիս, ալ իրեն հետ բան չունիմ, իւր անդթութիւնը չի կրնար իմ սանձանքներս աւելցնել. կը ճզմէ զիս իւր ա՛հաւոր ձեռքովը, բայց ես կը հայհոյեմ զինքը:

ՅՈՎ. — Ո՞վ հայր, ի՞նչ խօսքես կեղևն բերնէդ, դուն Աստուած մի՛ լսեր զանոնք, մէկ զո՞նք մը բաւական բլրայ քեզի. արխես քաւէ հօրս մեղքերը:

ՍՍԻ. — Ոչ, բան մը չեմ ուզեր քեզմէ աստուած անողորմ, (կասղած) ոչ զթութիւն, ո՛չ ներու՛ն. կը հայհոյեմ ու կը նախատեմ զքեզ. թող երկինքը որ քուկին գահդ է, գլխուս վրայ փչչի. պիտի բարձրացնեմ զարձեալ գլուխս արեգեայ գէմ ու յուսահատութեանդ զարձուրտնիլ ձայնէս պիտի գողան աստղները, բոլոր կաթմախտըդ հատուցիր իմ վրաս թափելով, բայց Սաւուղ զեռ կանգուն ու անխափ կեցեր է. վրէժխնդութեանդ ամէն բացերը փչեցիր ինձի դէմ, ու Սաւուղ չերեցաւ. սակայն որդիս աչքիս առջեւը կը մեռնի. յաղթեցիր ուրեմն, յաղթեցիր անողութ հարքով. վասնզի գաւակս սպաննեցիր, բայց երկար պիտի չվայելես այդ յաղթութիւնը. ես ինքզինքս վերեզմանին փոքր պիտի նստեմ հիմա ու սնչութեանս վիճը վրաս զոցիլով պիտի աղատիմ ձեռքէդ:

ՅՈՎ. — Ո՞վ հայր իմ. ա՛հ, սրջտի կը դառնայինս ինձի իմ մահս. ու կենացս վերջին վայրկեանները ըզիտով կը խառնես. ինչու՞ ժամ մը առաջ չեմ մտնիր... մեռնի՛ր... ա՛հ, չէ, մեռնիլ չեմ ուզեր, զեռ ասեմս չէ... ի՞նչ տեսիլ է ասիկայ, մահուան հրեշտակը սեւ թեւերով գլխուս վրայ ինչու... անուշ աչքներ կը նետէ իմ վրաս ու կը ժպտի... բայց ձեռքը ուր մը բռնած է... դարձուր ինձմէ այդ սուրը, մի՛ զարներ, խնայէ՛ ինձի. տե՛ս, զեռ երխտապարզ եմ, զեռ կենաց պարտիղին մէջ պիտի պտրտիմ ես. երջանկութիւնն ու փառքը կը հրաւիրեն զիս... յաղթութիւն...:

ՄԱԽ. — Թշուառութիւն ինծի ու քեզի համար: (Ձեռքը նակ-
սին կը զարնէ):

ՅՈՎ. — Դուն հո՞ն ես հայր իմ. սէ՛, այո՛, դուն ես. փարա-
տեցաւ տեսիլը. ալ կը մեռնիմ ես. այո՛, կը փափաքիմ, կը ցանկամ
մահը... հայր, երխասարդութեան մէջ առելի կիմացուի եզեր մահ-
ուան վայելքը. գերեզմանին դռնէն կը տեսնամ երկինքը... հրեշտակ-
ները ձեռք կերկնցսնն ինծի... հայր, մէյմըն ալ գրկիմ դրեզ...
մնաս բարով... ընդունէ՛...: (կը մեռնէ):

ՄԱԽ. — Մեռաւ, ու ես դեռ կապրիմ. մեծութիւնս, թաղս ու
փառքս եւ բոլոր տունս ջնջուած տեսնելէս վերջը, երթամ ջնջուիմ
եւ ալ. եկէ՛ք իմ ձեռքովս գերեզման մտած թշուառներու կատարի
ուրուականներ, եկէ՛ք, խմեցէ՛ք ու զինովցէ՛ք արիւնսովս սր հիմա
գետի պէս պիտի վազըննեմ. ծափ դարկէ՛ք, երբ Սաւուզ սնել փո-
սին մէջ ցատկէ. (ներսէն Փղզացուց աղաղակը կը լսուի)
Ի՞նչ կը լսեմ, կուգան, զիս կը փնտռեն. պիտի գտնաք զիս վատ
թշնամիներ, հոս, սրբուցս մարմնոյն վրայ: (կը զարնէ ինկզբնէր ու
կիյնայ Յովնաբանին մարմնոյն վրայ):

Տ Ե Ս Ի Լ Զ.

Փղզացիք շահեւով ներս կը վազեն յաղթութեան երգ մը
գելով:

ԶԳԻ ՎԱՐՍՅՈՅՐՆ

Վ Ե Ր Զ

«Ազգային գրադարան»

NL0312360

7848